

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

CENGİZ AYTMA TOV

Deve Gözü

Baydamtal Irmağında

Türkçesi:
*Mehmet Özgül &
Fatma ve Serdar Arıkan*

İKİNCİ BASKI

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

ISBN: 978-625-7303-98-9

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 463

Öykü

Yayın Yönetmeni

Furkan Çalışkan

Dizi Editörü

Aykut Ertuğrul

Proje Editörü

Ahmet Öz

Son Okuma

Asaf Taneri

Yayına Hazırlayan

Murat k. Murat

Kapak Görseli

Volkan Akmeşe

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. Baskı
Haziran 2021

2. BASKI

Kasım 2021
İstanbul

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 49619

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Matsis Matbaa Hizmetleri

San. ve Tic. Ltd. Şti

Sertifika No: 40421

Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.

No: 51 Sefaköy Küçükçekmece /

İstanbul Tel: 212 624 21 11

Orijinal adı: Verbljuzhij Glaz

Copyright © E. Ch. Aitmatov, 1963

Türkçe Yayın Hakkı © Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş., 2021

Türkçe Çeviri Hakkı © Mehmet Özgül, Fatma Arıkan ve Serdar Arıkan, 2021

Bu kitabın yayın hakları Onk Ajans Fikir ve Sanat Eserleri A.Ş.'den devralınmıştır.

Bu eserin çeviri yayın hakkı Mehmet Özgül'ün temsilcisi Onk Ajans Fikir ve Sanat Eserleri A.Ş.'den devralınmıştır.

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

DEVE GÖZÜ

BAYDAMTAL IRMAĞI'NDA

Cengiz Aytmatov

Türkçesi

Mehmet Özgül &

Fatma ve Serdar Arıkan

CENGİZ AYTMATOV

1928'de, Kırgızistan'ın Talas eyaletine bağlı Şeker köyünde doğdu. Gençliğini 2. Dünya Savaşı sonrasının zorlu atmosferinde geçiren yazar, erken yaşlardan itibaren çeşitli işlerde çalıştı. Cambul Veterinerlik Teknik Okulu'ndaki eğitimi sırasında edebiyata yöneldi. 1952 yılından itibaren yayımladığı makaleler ve kısa hikâyeler sayesinde Maksim Gorki Edebiyat Enstitüsü'ne kabul edildi ve 1958 yılında mezun oldu. Eğitimi boyunca kısa hikâyeler yayımlamaya devam etse de, esas başarısını 1958 yılında yayımlanan *Cemile* adlı romanıyla yakaladı. Söz konusu romanı izleyen yıllarda Aytmatov, önde gelen Sovyet yazarlar arasındaki yerini alarak *Literaturnaya Gazeta* ve Yazarlar Birliği gibi birçok kültürel kurumun yönetim kurulunda yer aldı. Edebi çalışmaları Lenin Ödülü ve Devlet Ödülü gibi çeşitli ödüllere layık görüldü. Kırgızistan'ın 1991 yılındaki bağımsızlığından sonraki yıllarda siyaseten aktif bir yaşam süren yazar, 10 Haziran 2008 tarihinde, Almanya'nın Nürnberg şehrinde hayata veda etti. Yüzden fazla dile çevrilen eserlerinde, mitleri ve folklorik unsurları çağının siyasi meseleleriyle sentezlemiş, modernlik ve gelecek sorunlarıyla, insan-doğa ilişkilerini yoğun bir biçimde ele almıştır.

MEHMET ÖZGÜL

1936 yılında Nevşehir, Avanos'ta doğdu. Kuleli Askeri Lisesi'nde aldığı Rusça eğitimin ardından Ankara Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Bir dönem Genelkurmay Başkanlığında çevirmen olarak çalışan Özgül, bu yıllarda Gazi Eğitim Enstitüsü'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı eğitimi aldı. Yüksek lisansını Georgetown Üniversitesi'nde uygulamalı dilbilim alanında yaptı. Albay olarak emekliye ayrıldıktan sonra çevirmenlik çalışmalarına yoğunlaştı. Çehov'un bütün öykülerini 1998, bütün oyunlarını ise 2006 yılında Türkçeye çeviren Mehmet Özgül; Tolstoy, Dostoyevski, Gogol gibi klasik Rus yazarlarından yaptığı çevirilerin yanı sıra İlya Ehrenburg, Konstantin Simonov, Yevgeni Yevtuşenko, Cengiz Aytmatov, Fazıl İskender, İlf ve Petrov, Yuri Buyda, Lyudmilla Ulitskaya gibi çağdaş Sovyet ve Rus yazarlarından yaptığı çevirilerle de tanınmaktadır.

FATMA & SERDAR ARIKAN

1961 yılında İstanbul'da doğan Fatma Arıkan, 1978 yılında girdiği Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden 1982 yılında mezun oldu. Ardından SSCB/Leningrad Devlet Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi'nde eğitim gördü.

1960 yılında İstanbul'da doğan Serdar Arıkan, 1989 yılında SSCB/Leningrad Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi'nden, 2007 yılında ise İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Evli ve bir çocuk sahibi olan Fatma ve Serdar Arıkan'ın Rusçadan Türkçeye çevirdiği bilimsel ve edebi çok sayıda eser bulunmaktadır.

DEVE GÖZÜ

BAYDAMTAL IRMAĞI'NDA

Deve Gözü / 7

Baydamtal Irmağı'nda / 59

DEVE GÖZÜ

Kaynaktan kovayı ancak yarıya kadar doldurabilmiştim ki, bozkırdan birinin boğazını yırtarcasına bağırıldığını duydum:

“Hey, bilgin! Gelirsem gözünü patlatırım ha!”

Kulak kesilerek dinledim. Adım Kemal olduğu halde, burada “bilgin” takma adını vermişlerdi bana. Tam da düşündüğüm gibi çıktı: Bozkırın ta öbür ucundaki traktör öfkeli bir sessizlik içinde benim suyla dönmemi bekliyordu. Gözümü patlatacağını söyleyen de traktör sürücüsü Abakir’di. Bu adamın işi gücü bana bağırarak, sövmekti; daha da olmadı, yumruğa dökerdi işi. İki traktöre karşılık ben bir kişiydim. Bunlara suyu, yağı, yakıtı, daha akla gelebilecek her şeyi ben arabamla yetiştirmeye çalışıyordum. Üstelik traktörler çevredeki tek kaynaktan her gün biraz daha uzaklaşıyorlardı. Yalnız kaynaktan olsa gene iyi, yakıt deposunun bulunduğu konak yerimizden de öyle. Konak yerini değiştirmeyi bir kere denedik, ama kaynaktan ayrı düşmek hiç uygun değilmiş. Gelin de siz bunu Abakir’e anlatın. “Ulan, burnunu kırarım sonra! Senin gibi

sümüklü bir üniversitelinin yüzünden boşu boşuna zaman kaybedecek değilim!” sözlerinden başkası çıkmıyordu ağzından.

Oysa ben üniversiteli de değilim. Hatta bir enstitüye filan girmeyi bile düşünmemiştim. Liseyi bitirdikten sonra doğrudan doğruya geldiğim yer Anarhay bozkırıydı. Bizi buraya göndermeden önce yaptıkları toplantıda, bizi “işlenmemiş toprakların fatihi, yenileştirilecek bölgelerin öncüleri!” olduğumuza inandırmışlardı. Biz de buraya o inançla gelmiştik. “Bilgin”lik nerde, ben nerde? Düpedüz Abakir’in uydurmasıydı bu. Hoş, bunda biraz da kendim suçluydum ya! Düşüncelerimi gizlemeyi beceremediğim için aklıma her geleni çevremdekilere söylüyor, sonra da sağın solun maskarası oluyordum. Aslında bütün suç tarih öğretmeni Aldiyarov’daydı. Onun sözlerine fazlaca kapılmış olmamın cezasını çekiyordum. Şimdi, Abakir’in bağırması üzerine, varili doldurmaya fırsat bulamadan çıktım yola. Yol dedimse, sözün gelişi öyle. Arabayla gide gele tarlayı yol yapmıştım.

Traktör, sürüldüğü için koyu görünen uçsuz bucaksız tarlaların ta öbür ucundaydı. Sürücü yerinde de Abakir oturuyordu. Ah, Abakir! Gene yumruğunu sallayarak yakası açılmadık küfürler savuruyordu bana.

Atı kamçılamaya başladım. Yarısı dolu varilden taşan su sırtımı ıslattığı halde gene de hızlı sürüyordum.

Buraya gelmem için beni kimse zorlamamış, kendim gönüllü gelmişim. Öteki arkadaşlarım, gazetelerde yazıldığı gibi, gerçek ham toprakların bulunduğu Kazakistan’a yollanmışlar, yalnız ben burayı seçmişim. Anarhay’daki ilk çalışmaydı bu, baharla birlikte iki traktörle işe girişmişlerdi. Başkanımız olan tarım uzmanı Sorokin tarlaya kurak-

çıl arpa ekmiş, iyi sonuç almışlar. Böyle giderse Anarhay bozkırında yem sorunu çözümlenebilirmiş.

Gene de fazla umutlanmamak gerek. Yazın burası o denli sıcak ve kuraktır ki, dikkatle bakarsanız, taşdiken adı verilen sert dikenler bile köklerinden kuruyuvermişler. Kışı geçirmeleri için sığır sürülerini güzden Anarhay bozkırına gönderen kooperatif çiftlikleri, ekin ekmek için bir türlü karar veremezler. Başkalarının alacağı sonucu beklerler önce. Bunun için de çalışmaya ilk başlayan bizler bir elin parmakları kadar azdık. İki traktör sürücüsü, iki pullukçu, bir aşçı, bir sucu (ben) ve tarım uzmanımız Sorokin. Ham toprakları fethedecek ordunun sayısı bu kadardı işte! Belki bizim burada ne yaptığımızı bilen bile yoktu, zaten bizim de tüm dünyayla ilişkimiz kesilmişti. Bütün duyduklarımız, Sorokin'in arada bir getirdiği haberlerdi. Sorokin atıyla çobanların yatı yerine uğrar bazen; oradan telsizle üst makamlara dert yanar, çalışmalarımız konusunda bilgi verirdi.

Ben de ham toprakları bir şey sanmıştım. Ah, şu bizim tarih öğretmeni Aldiyarov yok mu! Bizlere Anarhay'ı öyle bir anlatmıştı ki! "Kurday yaylalarından başlayıp Balkaş Gölü'nün sazlık kıyılarına kadar uzanan; çağlar boyu el sürülmemiş, pelin otlarının bittiği zengin bir topraktır Anarhay. Anlatılanlara bakılırsa bir zamanlar yilkılar tepelerin arasında yollarını şaşırp bozkırlarda kalırlar, sonra da yabani at olurlarmış. Anarhay geçmiş çağların sessiz tanığı, görkemli savaşların alanı, göçebe oymakların yurdudur. Günümüzde Anarhay ovası sürü hayvancılığının başlıca gelişme kaynağı olmaya adaydır..." Ve bu tür konuşmalar uzar giderdi...

Öğrenciyken, haritada avuç içi kadar görünen Anarhay düzlüğüne bakmak hoş bir şeydi. Ya şimdi? Sabahtan

akşama değin su taşımaktan canım çıkıyordu. Akşam olunca atın koşumlarını güçlükle çözüyor; kamyonla getirilen sıkıştırılmış kuru ottan atın önüne bir kucak attıktan ve kendim de aşçımız Aldey'in verdiği şeyleri iştahsız iştahsız atıştırdıktan sonra yatağa zor yetişıyordum. Deliksiz bir uykuya dalıyordum yatar yatmaz.

Anarhay, gerçekten pelin otlarıyla kaplı zengin bir bozkırdı. İnsan saatlerce dolaşsa gene de güzelliğine doyamazdı, ama gezecek vaktimiz olmuyordu ki...

Her şey bir yana, şu Abakir'in bana dış bilemesinin nede-nini anlamıyordum. Adam bana iyice takmıştı. Fakat burada beni bekleyen doğa koşullarını önceden biliyor olsam, her şeyi göze alır, gene de gelirdim. Çünkü gönül eğlendirmeye gelmiyordum buraya. Ne yazık ki, ne çeşit insanlarla düşüp kalkacağım hiç aklıma gelmemişti. "İnsanlar her yerde aynıdır," diyordum.

Kamyonla iki günde gelmiştim Anarhay'a. Aynı kamyonun arkasında bir de dört tekerlekli su arabası vardı. O zaman bu araba yüzünden anamdan emdiğim sütün burnumdan geleceğini nerden bilecektim?

Aslında pullukçu olarak almışlardı beni. "Baharın sonuna dek traktörün yakınında bulunur, bir şeyler öğrenmeye çalışırım. Ondan sonra kendim traktör sürücüsü olurum," diyordum. Çünkü bize böyle söylemişlerdi. Ben de bu tatlı düşlerle Anarhay yolunu tutmuştum. Bir de geldim ki, ne göreyim; pullukçu var, sucu yok. Belki işi kabul etmeyip geriye dönmek benim için en iyisiydi. Üstelik atla, arabayla hiç uğraşmamışım. Ayrıca hiçbir işte çalışmış değildim. Cumartesi günleri şeker fabrikasında annemin işlerine yardım ederdim, hepsi o kadar. Savaş-

ta ölen babamı anımsamıyordum bile. Kendi hayatımı kendim kazanmak en büyük isteğimdi... Gene de işin başında evime dönsem iyiydi. Utandım işte... Annem beni buraya göndermeye hiç razı değildi, onun gönlü doktor olmamdaydı. Ama ben direndim, iyi bir şey yapacağıma inandığımı söyledim. Bir an önce işe başlamak için de can atıyordum. Ama şimdi işimi bıraksam tanıdıkların yüzüne nasıl bakardım? İster istemez su arabasının dizginlerine yapıştım. Gene de tersliklerin tek kaynağı bu araba değildi.

Bölgeye ilk geldiğimizde kamyonun arkasında ayağa kalktım, geniş kırlara hayranlıkla bakarak; “İşte burası Anarhay, efsanelerin Anarhay’ına geldik!” diye haykırdım. Belli belirsiz bir yol yeni yeşillenmeye başlamış alçacık tepelerin arasında uzanıp gidiyordu. İşte biz bu yoldan uçarcasına ilerliyorduk. Bozkır ilerde boz sislere bürünmüştü. Toprak henüz erimiş kar kokuyordu. Bununla birlikte geçen yılın kuru köklerinin dibinden filizlenen duman rengi Anarhay pelinlerinin acı kokusu nemli havayı doldurmuştu. Karşıdan esen rüzgâr, engin bozkırın ve baharın temiz havasından gelen bir haberci gibiydi. Biz ufuklara doğru koştukça, bozkır önümüzde dalga dalga açılıyor, her alçak tepenin arkasında yeni bir Anarhay görüntüsüyle karşılaşıyorduk.

Geçmiş çağların sesleri çınlamaya başlamıştı kulaklarımda. Toprak binlerce atın nal sesleriyle gümbürdedi birdenbire. Kargılarını, sancaklarını ileri uzatan göçebeler haykırarak, çığlık atarak kükremiş aslanlar gibi ileri atıldılar. Gözlerimin önünde korkunç bir savaş sürüp gidiyordu. Şakırtılar, haykırırlar, kişnemeler, nal sesleri birbirine karışmıştı. Kendimi bir ara bu kaynaşmanın tam ortasında buldum.

Sonra savaş durdu, baharın süslediği kırlarda beyaz çadırlar kuruldu, bozumsu tezek dumanları göklere yükseldi. Koyun sürüleri, yılkılar dört bir yanı doldurdular. Nerden gelip nereye gittikleri bilinmeyen deve kervanları anlarını çala çala geçiyorlardı...

Arada bir kesilerek uzun uzun öten bir tren düdüğüyle aklım başıma geldi. Koyu dumanını arkaya doğru savura savura giden tren, uzaktan yelesi, kuyruğu rüzgârda uçuşan dört nala kalkmış bir ata benziyordu. Sonra tren gittikçe uzaklaşarak kara bir çizgi haline geldi, görünmez oldu.

Geniş bozkırın ortasında kaybolmuş gibi görünen demiryolu durağını geçerek yolumuza devam ettik.

Daha geldiğim gün kendimi ele verdim. Yolda karşılaştığım görüntülerin etkisinden kurtulamamıştım henüz. Konak yerimizin biraz ilerisinde bir tepeciğin üstünde taştan, eski bir kadın heykeli yükseliyordu. Granitten kabaca yontulmuş bu boz heykel yüzyıllardır orada durduğu için bir hayli toprağa gömülmüştü. Rüzgârların, yağmurların oyduğu şaşı bakışlı sağ gözü boş bakışıyla insanın içine ürperti veriyordu. Kadın ağır gözkapaklarını aralayarak bir noktaya diktiği sağ gözüyle uzakları gözetliyor gibiydi. Heykeli bir hayli inceledikten sonra çadıra yaklaştım; atıyla bir yere gitmeye hazırlanan Sorokin'e sordum:

“Tarım uzmanı yoldaş, bu heykeli buraya kim dikmiş olabilir?”

Adam atına binerken; “Sanırım Kalmıklardan kalma,” diyerek çekti gitti.

Beni bir Şeye inandırmak kolay mı? Sanki biri beni gevezelik etmem için drtmŐ gibi bu sefer de oradaki traktör sürücüleriyle, pullukularla konuşmaya başladım. Daha adamlarla doğru dürüst tanıŐmamıŐtım bile.

“Háyır, Sorokin’in söylediği doğru olamaz. Kalmıklar buraya on yedinci yüzyılda geldiler. Oysa bu heykel on ikinci yüzyıldan kalma bir mezar taŐıdır. Onu batıya yaptıkları büyük akınlar sırasında Moğollar dikmiŐlerdir. Moğollar’la birlikte biz Kırgızlar da Yenisey’den buraya, Tiyen-Şan bölgesine geldik. Bizden önce buralarda Kıpçaklar yaŐarlarmıŐ, onlardan önce de kızıl saçlı, gk gözlü başka oymaklar varmış.”

Traktörün yanında dikilen tulumlu bir adam beni durdurmasa tarihin derinliklerine dalıp gitmiŐtım. Abakir adındaki bu Őoför yüzüme ters ters bakarak:

“Bak buraya, delikanlı,” dedi. “Anladık, çok okumuŐsun. Sen Şimdi git de çadırdan yağ pompasını getir, bakalım.”

Ben yağ pompası yerine gres pompasını getirmez miyim? Adam kırmızı damarlı gözlerini yüzüme dikerek beni yiyecekmiŐ gibi baktı.

“Ulan, bilgin! Bizim gibi cahillere konferans vermeye kalkarsın, ama kendin deveyle atı birbirinden ayırt edemezsin...”

O günden sonra “bilgin” aşağı, “bilgin” yukarı...

Şimdi de öyle; su arabasını traktöre doğru bütün hızımla sürdüğüm halde, Abakir sürülmüş tarlada bata çıka üzerime doğru geliyordu.

“Ezilmiş bit gibi yerinden kıpırdayamıyorsun ulan! Daha seni ne kadar bekleyeceğiz? Seni köpek eniği boğazlar gibi

boğazlayacağım bir gün! Varsın sümüklü bir bilgin eksik olsun yeryüzünden!”

Sesimi çıkarmadan gittim yanına. Hoş, kendimi haklı gösterecek bir durum yoktu ya. Traktör benim yüzümden çalışmadan bekliyordu. Neyse, Abakir’in traktöründe pulukçuluk yapan Kalipa arka çıktı bana.

“Dur, sen de hemen kızma çocuğa! Bağırıp çağırmakla eline ne geçecek? Bak, oğlanın yüzünde kan kalmamış. Çalışmaktan canı çıkıyor zavallının. (Kadın böyle diyerek, titreyen ellerimden kovayı aldı, radyatöre su doldurdu.) Ne kadar çalıştığı belli, üstü başı su içinde kalmış.”

Abakir kolay yatışacak cinsten biri değildi.

“Bana ne? O da evinde oturup kitaplarını okusaydı.”

Kalipa yeniden savundu beni.

“Kes artık sesini! Sen de amma kinci adammışsın! Davranışın hoşuma gitmiyor, Abakir!”

“Bunun gibilerin gözünün yaşına bakarsan aç kalırsın, anladın mı? Ayrıca işin neden zamanında bitmediğini senden değil, benden sorarlar. Bu okumuş alığın elinden çektiklerimden dolayı ben kime dert yanacağım?”

Adam okumuşluğuma iyice takmıştı. Ne diye okula gitmiş, üstelik tarih öğretmenimiz Aldiyarov’un anlattıklarına saf saf inanmıştım!

Abakir’in yanından bir an önce ayrılmaya çalışıyordum. Çünkü beni tarlanın öbür başında başka bir traktör bekliyordu. Sürücüsü Sadabek yaşlı başlı, ciddi bir adamdı; ne kadar kızsada hiç bağırmaıdı.

Arkamdan bir motor gürültüsü duydum, sonra Abakir’in traktörü yürüdü. O zaman rahat bir soluk alarak ıslanmış

kazağımın içinde büzüldüm. Şu Abakir'in öfkesini, ikide bir bana çatmasını anlamıyordum. Oysa gençti daha, otuzunda filandı. Gerçi yüzü şişmişti biraz, şakaklarına tomur tomur et toplanmıştı; gene de yakışıklı adamdı. Elleri ise kerpeten gibi güçlüydü. Bakışlarını hiç sevmezdim. Biraz kızmayagörsün, hemen bütün suratını kan bürür, gözleri hiçbir şey görmez olurdu.

Bir süre önce şöyle bir olay geçmişti: Akşamdan başlayan yağmur geceleyin de durmamış; hüzünlü, tekdüze tıptırtılarıyla çadırın keçesini sabaha dek dövmüştü. Sabahleyin kalktık, gene öyle, hiçbir şey yapamamaktan dolayı can sıkıntısından patlayacak duruma geldik. Tarım uzmanı Sorokin'in işleri yağmurlu havada da durmadığı için gene bir yerlere gitmişti. Bölgede hayvancılık işleri de onun sorumluluğundaydı, adamcağız gece gündüz at sırtından inmiyordu.

Yağmur biraz dinince Sadabek'in kardeşi ile pullukçusu Esirkep benim arabanın atını alarak bir iş için çobanların yanına gitti. Aldey ile Kalipa ise kovalarla kaynaktan su getirmeye çıkmışlardı. Böylece üç kişi kalmıştık çadırda; Abakir, Sadabek, ben.

Hepimiz kendi işimizin başında, somurarak oturuyorduk. Abakir uzandığı yerde sigarasını tüttürmekteydi. Sadabek ocağın başında, atın bellemesine oturarak, biz' ve sicimle çizmelerini onarıyordu. Ben de köşemde okumaya dalmıştım.

Çadırın rutubetli, sıkıcı bir havası vardı. Islak keçeden hafif bir koyun kokusu yayılıyordu. Tepemize, arada bir çay

Üçgen ya da kare kesitli, sivri uçlu, saplı el aracı. Küçük delikler açmaya yarar.—*yh*

sarılığında iri damlalar düşüyordu. Dışardaki, su birikintilerinde yağmurun şakırdadığını duyuyorduk.

Abakir can sıkıntısıyla esnedi, kütür kütür sesler çıkararak gerindi, gözlerini kapattıktan sonra elindeki izmariti çadırın bir köşesine fırlattı. Yanan sigara gitti, yerdeki keçenin ucuna düştü. Az sonra yanık yün kokusu yayılmasını mı çadırın içine. Sadabek izmariti alarak öfkeyle ocağın içine attı. Sonra bizi çizmesinin derisine sapladı.

“Dikkat etsene, be adam! Yerinden kalkmaya mı üşeniyorsun?”

Abakir hiç altta kalır mı?

“Ne oldu, bir şey mi var?”

“Görmüyor musun, keçe tutuştu.”

Abakir alaylı alaylı sırıttı.

“Keçe dediğin bir şeye benzese bari! Sen yırtık çizmeni dikmene bak, başkasının işine burnunu sokma!”

“Burası babanın evi değil! Yanında başkaları da var, unutmam!..”

“Biliyorum. Babamın evinde olsam zaten adam yerine koyup seninle konuşmazdım. Tanrı’ya ödenecek cezam varmış anlaşılan. Yoksa ta Anarhay’a gelip karınla senin gibi salakların yanında kalır mıydım?”

Sadabek bizi deriden öyle hızla çekti ki, biz sıçrayarak arkasına düştü. Gövdesini ileri verip Abakir’e terstersi bakarken bir elinde çizmeyi sıkıyor, ötekiyle de sicimi geriordu.

“Öyle olsun. Zaten ben salağın biriyim, benimle birlikte buralara gelerek hepimizin yemeğini pişiren karım da salak. Demek, Anarhay’a gelenlerin hepsi de sürgün hayatı

yaşıyorlar! Yoksa onları buraya sen mi sürdün? Hadi, yanıt versene, alçak herif!”

Sadabek böyle diyerek çizmesinin boğazını sağ elinde sık-tı, ayağa fırladı. O sırada Abakir de bir köşede duran İn-giliz anahtarını kaptı; boynunu içine çekerek Sadabek’in saldırmasını bekledi.

Durum kötüye gidiyordu. Birbirlerini öldüreceklerinden korktuğum için hemen aralarına girdim.

“Yapma Abakir, vurma sakın! Siz de Sadabek, adama bu-laşmayın Allah aşkına!..”

Sadabek beni kenara itti, dövüşe hazırlanan iki pars gibi çadırdan dönmeye başladılar. Sonra birden kapıştılar. İn-giliz anahtarı Sadabek’in başına doğru vınlayarak indi. Fakat Sadabek son anda kurtardı kendini ve iki eliyle bir-den anahtarı kavradı. Ne var ki Abakir ondan daha atik ve güçlüydü. Düşmanını altına aldı; ıkınarak, birbirlerine sö-verek yerde yuvarlanmaya başladılar. O zaman ben, Aba-kir’in düşürdüğü anahtarın üstüne atıldım, onu kaptığım gibi çadırdan dışarı fırladım. Baktım, kadınlar sudan dö-nüyorlar. Bağırmaya başladım;

“Aldey! Kalipa! Çabuk! Sadabek’le Abakir dövüşüyorlar! Birbirlerini öldürecekler.”

Kadınlar kovaları bırakıp koşmaya başladılar. Çadıra gir-diğimizde Sadabek’le Abakir hâlâ yerde debeleniyorlardı. Üstleri başları yırtılmış, suratları kana bulanmış adamları zorla birbirinden ayırdık. Aldey kocasını dışarı doğru sürükledi. Fakat Abakir, Kalipa’nın kollarından sıyrılarak gene rakibinin üstüne yürüdü.

“Dur, gitme, uyuz köpek! Sen daha Abakir’in kim olduğunu bilmiyorsun! Göreceksin, seni nasıl ayaklarıma kapandıracam!”

Yerden bitme kuru bir kadın olan Aldey, Abakir’in ta yanına sokulduktan sonra yüzüne karşı haykırdı:

“Ne yapacaksan yap da görelim! Senin gözünü çıkarırım vallahi! Nerden geldiğini şaşırırsın.”

Sadabek yatışmıştı, karısının kolundan çekti.

“Bırak, Aldey! Bu herife sataşmaya değmez.”

Dışarı çıktım, kavga sırasında fırlattığım İngiliz anahtarını bularak çadırdan uzaklaştım, anahtarı kadın heykelinin dibine gömdüm. Ve hemen orada hüngür hüngür ağlamaya başladım. Art arda hıçkırmalardan sarsılıyor, boğulacak gibi oluyordum. Kimse orada ne yaptığımı bilmiyordu, ama ben de düştüğüm bu acıklı durumu anlamış değildim. Yalnız kadın heykeli, boş gözünü öfkeyle üzerime çevirmiş, benim üzgün durumumu gizli gizli gözetliyor gibiydi. Sessiz, durgun bozkır ıslak topraklarıyla sisler içinde uza-yıp gidiyordu. Benim, gözyaşlarımı sildikten sonraki hıçkırımlarım sayılmazsa bozkırın bu sessizliğini bozacak en ufak bir çıtırtı yoktu. Orada uzun süre oturdum, sonunda hava yavaş yavaş karardı.

İşte, pelin otlarıyla örtülü o zengin bozkırdaki yaşantım buydu... Var gücümle uğraştığım halde gene de doğru-dürüst bir iş yapamıyordum. Abakir denen adamla nasıl baş edecek, bu işleri nasıl sürdürecektim? Ama umutsuzluğa kapılmak da olmazdı. Düşünceye dek dik duracaktım ayakta.

“Haydi, Serko, aslan atım benim, kıpırdan biraz!” diye bağırdım. “Kara kara düşünmenin sırası değil. İkimizi de iş bekliyor...”

2

Ertesi gün her zamankinden erken, ortalık yeni aydınlanırken kalktım. Akşamleyin yatağıma yattığımda kararımı vermiştim: Çalışmaktan pestilim çıkacak, fakat kimsenin bana sövmesine, en ufak acı söz söylemesine fırsat vermiyecektim. Kimseden aşağı kalır yanımla olmadığımı göstermeliydim onlara.

Önce traktörlerin depolarını yakıtla doldurdum. Sonra işe başlamadan radyatörlere su getirmek için arabadaki boş varille kaynağa yollandım. Oradan gelince kahvaltımı yapacak, sonra yeniden su taşımaya başlayacaktım. İşler tasarladığım gibi gidiyordu.

Bu arada ufuktaki akımsı sisler arasından güneşin ucu göründü. Güneş sanki Anarhay bozkırını enine boyuna kucaklamaktan korkuyormuş gibi pek geç davranmıştı o sabah. Ucu göründükten sonra da yavaş yavaş yükselmeye başladı. Bozkırda sabah güneşinin doğuşundan daha güzel ne olabilir? Şurasında burasında yeşilimsi, sarımsı lekeler görünen koca bir deniz, mavi dalgalarıyla çalkalanırken birdenbire donup kalmış gibiydi.

Ey Anarhay! Ey engin bozkır! Niçin susuyor, neler düşlüyorsun? Geçmiş çağlardan neler gizliyor, gelecek günlere neler götürüyorsun?

Altı üstü bir sucuydum şurada. Ama gün gelecek; bu toprakları, bu makineleri emrim altına alacaktım. İki traktör ile bunların başında çalışan birkaç kişi bu işin başlangıcıydı daha. Anarhay kırlarında yeraltı sularının bulunduğunu bir yerlerde okumuştum. Bu belki sadece bir tahmindir. Fakat, ne olursa olsun, ileride bir gün bu toprakların sulanacağına, her yerde yemyeşil bağların, bahçelerin gelişeceğine, arklardan serin suların akacağına, Anarhay rüzgârlarının altın başaklı ekinleri sallayacağına inancım sonsuzdu. Burada köyler, kentler kurulacak; torunlarımız Anarhay bozkırını bereketli topraklar olarak bileceklerdi. Yıllar sonra buraya benim gibi bir delikanlı düşerse, gece gündüz arabayla su taşıırken bir dangalağın küfürlerini dinlemek zorunda kalmayacaktı.

Gene de imrenmeyecektim o gence, çünkü buraya önce ben gelmiştim...

Arabayı durdurdum, sabah güneşinin aydınlattığı bozkırı şöyle bir seyre koyuldum. O anda yeryüzünün en mutlu, en güçlü, hatta en güzel insanı bendim. Kutlu ol, ey Anarhay ülkesi!

Ufuktan kocaman, pırıl pırıl bir güneş yükselmişti.

İyi bir günün başlangıcıydı bu. En azından su doldurup motorların çalışmasını engellemediğim için mutluydum. Ama akşama kadar kim bilir, daha neler olacaktı!

Kaynağa gidiş gelişlerimden birinde, kuzuları da yanında bulunan, küçük bir koyun sürüsüyle karşılaştım. Başlarında genç bir kız vardı. Koyunları kaynağın başlangıcına yanaştırmadan aşağıdaki akıntıdan suladı. Nerden çıkmıştı bu kız? Belki de

şu iki başlı tepenin ardındaki çobanların yatı yerinden geliyordu. Bir yerlerden gözüm ısıırıyordu bu kızı. Alnında tıpkı onunki gibi perçemi bulunan Vietnamlı genç bir kızın resmi-ni görmüştüm gazetede. Belki de oradan hatırımda kalmıştı.

Önce konuşmadan bir süre bakiştık. Onun orada bulunuşu beni nasıl şaşırtmışsa, benim gelişim de onun için beklenmedik bir olay olmuştu. Ben fazla renk vermeden arabadan atladım, kaynaktan kovayla çektiğim suyu varile doldurmaya başladım.

Koyunlar suya kanmış olacaklar ki, kız onları uzaklaştırdı. Sonra yanımdan geçerken durdu:

“Bu kaynağın adı nedir?”

Kovayla bulandırdığım yuvarlak su birikintisine bakarak düşünmeye başladım. Çevrenin tek kaynağının bir de adının bulunması pek mi gerekiydi? Ben düşünürken suyun üstü duruldu, bulanıklığı alta çöktü.

Kıza dönerek; “Deve Gözü,” dedim.

Kız perçemini arkasına silkti, gülümsedi.

“Deve Gözü kaynağı, öyle mi? Adı da ne güzel! Düşünceli duruşuyla gerçekten deve gözüne benziyor...”

Ondan sonra konuşmaya başladık. Meğer kız da bizim oralardanmış. Öğretmenim Aldiyarov’u bile tanıyordu. Belki de onun etkisiyle buralara düşen, tanımadığım bir kızın ağzından, sevdiğim öğretmenimin adını duymak hoş bir şeydi. Bir yıl önce liseyi bitirmiş; Anarhay’a, çobanlara yardım etmek için, sakman’ olarak gelmişti.

“Ağılların yakınında kuyumuz var ama suyu tuzlu,” dedi. “Buralarda bir kaynağın bulunduğunu duymuştum. Hem

* Koyun, keçi, inek sağıcı.—çn

kendim göreyim hem de kuzulara gerçek suyun tadını tat-tırayım diye geldim buraya. Kuzular büyüdükten sonra büyüklerin sürüsüne katacağım, sonra da güzün üniversi-teye başlayacağım...”

“İlerde ben de okumayı düşünüyorum. Ama, ben teknik okula gideceğim. Buraya traktörün başına gönderildim. Bu iş (varili gösterdim) geçici, şimdilik yardım ediyorum... Başka bir sucu gönderecekler...”

İstemedem, ağzımdan kaçırvermişti son sözler. Utançtan yüzümü ateş bastı, ama yanıp sızlaması uzun sürmedi.

“Hey, bilgin! Gelirsem gözünü patlatırım senin!” diye korkunç bir haykırma duyuldu uzaktan.

İğrenç sesiyle gene Abakir bağıırıyordu.

“Tüh, gevezeliğe daldım!” dedim telaşla.

Kız şaşırmıştı.

“Ne oluyor orada?”

Kızarak; “Hiç,” dedim. “Suyu bir an önce götürmeliyim.”

Kız sürüyle birlikte uzaklaştı. Abakir traktörün üstünde ayağa kalkmış; bir yandan bağıırıyor, bir yandan da yumruğunu bana doğru sallıyordu.

“Sus! Geliyorum, geliyorum! Başkalarının yanındaiken böyle bağıırılmaz!” diye mırıldanarak atı hızla sürdüm.

Varildeki su çalkalanıyor, arada bir beni tepeden tırnağa ıslatıyordu. Çalkalanırsa çalkalansın, isterse tek damla kalmasın. Bu aşağıılanmaya daha fazla dayanamayacaktım.

Abakir, traktörün üstünden atladı, geçen seferki gibi gene üstüme yürüdü. O zaman ben de atı durdurdum.

“Böyle bağıırıp durursan işi bırakır giderim!” dedim.

Bu beklenmedik yanıt karşısında adam önce şaşırđı, sonra bir ıslık alarak tok sesiyle bağırmaya başladı:

“Yere batasıca Anarhay senin gibi sümüklü bir bilginin eksikliğinden fazla bir şey yitirmez! Hadi, cehenneme kadar yolun var! Bak şu baldırı çıplağın söylediklerine. Şimdi de sen mi emkirmeye başladın?”

Arabadan atladım, kamçıyı traktörün arkasına fırlatarak çektim gittim.

Arkamdan Kalipa’nın bağırdığını duyuyordum:

“Dur, Kemal, gitme! İşleri yüzüstü bırakıp nereye gidiyorsun?”

Kalipa’nın bağırması adımlarımı sıklaştırmaktan başka bir işe yaramadı.

“Bırak, defolsun gitsin! İşimizi onsuz da görürüz!”

Bunu söyleyen Abakir’di. Bunun üzerine Kalipa onu terslemeye başladı:

“Sen insan değil canavarsın! Hayvanın birisin! Gördün mü şimdi yaptığını!”

Onların böyle birbirlerine bağırma larını, sövmelerini hayli ileride uzun süre dinledim.

Adımlarımı yavaşlatmadan gittikçe uzaklaşıyordum. Oradan uzaklaşayım da nereye gidersem gideyim, benim için farketmezdi. Çevremde tek canlı varlık görünmüyordu, istediğim yöne basıp gidebilirdim. adır, su kaynağı, taş heykel gerilerde kalmıştı. Yaşlı kadın yüzyıllardan beri durduğu yere iyice gömölerek teki şaşılasmış gözlerinin alaylı bakışıyla beni süzüp duruyordu.

O sırada oradan bir an önce uzaklaşmaktan başka düşünce yoktu. Yere batası Anarhay beni arkamdan canının istediğı kadar seyredebilirdi.

Bomboş görünen Anarhay bozkırı bütün soğukluğuyla uzanıyordu önümde. Dereler, tepeler, düzlükler öyle benziyorlardı ki birbirlerine, insanın içine bıkkınlık çöküyordu. Bu ölgün, ruhsuz genişliği Tanrı ne diye yaratmıştı? İçimde taşıdığım eziklik, güceniklikle ne diye bu bozaran kırları arşınlayarak; acı pelinlerin örttüğü bu uçsuz bucaksız tepeciklere gidip gelecektim? Nereye baksam, uzayıp giden bir çöl! İnsanoğlu ta buralarda ne arıyordu? Toprak kıtlığı mı vardı yeryüzünde? Sabahki düşlerim şimdi gü-lünç derecede saçma görünüyordu.

“Al sana pelin otlarıyla kaplı zengin bozkır! Al sana Anarhay ovası!” İçimdeki güçsüzlüğü, yalnızlığı, yıkılmışlığı bütün benliğimde duyarak kendi kendimle böyle alay ediyordum.

Sonsuz gökyüzünün altında, uçsuz bucaksız genişliğin ortasında, bilmem ta nerelerden buraya kalkıp gelmiş, pamuk ipliğinden örme kazaklı, keten çizmeli, şapkasının rengi solmuş, yalnız bir adam olarak kendimi pek ufak, pek zavallı görüyordum.

Yürüyordum durmaksızın. Önümde ne yol vardı, ne iz... “Gide gide demiryoluna çıkarım nasıl olsa. Oradan yol boyunca ilerleyerek bir durağa ulaşırım, önüme çıkan ilk yük trenine binerek insanların arasına karışırım.” diye düşünüyordum.

Arkamdan nal sesleriyle bir atın pofurdamasını duyduğum zaman bile dönüp bakmadım. Sorokin’den başkası olamazdı bu. “Şimdi beni azarlamaya, belki de dönmem için kandırmaya çalışır. Cehennemin dibine kadar yolu var! Dönmeyeceğim işte!” diye kendi kendime söz verdim.

“Dur!” diye seslendi Sorokin.

Durdum. Terlemiş atıyla yanıma geldi. Kırışmış kaşlarının altından mavi gözleriyle yüzüme dik dik baktıktan

sonra elini çantasına soktu, kırmızı bir kâğıt çıkardı. İşe başladığımda gurur duyarak eline verdiğim benim görev belgemdi bu.

“Al! Bunu bırakıp nereye gidiyorsun?” dedi sakın bir sesle.

Bakışlarında ne sitem vardı ne de beni küçük görme. Bana ne acıyor ne de kınıyordu. Beklenmedik olayların her türlüüne alışmış, işten başını kaldıramayan bir adamın ciddiliği vardı yüzünde. Kızılımsı kılların örttüğü yorgun avurtlarını eliyle sıvazladıktan sonra:

“Durağa çıkmak istersen, şu derenin üstünden sağa doğru yürü,” dedi.

Sonra atının başını geriye çevirerek bastı gitti.

Neye uğradığımı şaşırmış, arkasından bakakalmıştım. Ne diye bağırmamıştı bana, dönmem için yalvarmamıştı? Baş önüne düşmüş atının üstünde niye öyle yorgun görünüyordu? Karısı, çocukları bilmem nerede kalan bu adam yıllardır bu kırlarda ne arıyordu? Neydi onun amacı, Anarhay çölünde ne işi vardı?

Nedenini anlamadan ben de arkasından yürümeye başladım.

Akşamleyin hepimiz çadırdaki toplanmıştık. Kimseden ses çıkmıyordu. Hepimiz ocaktaki ateşin çıtırtısını dinliyorduk. Tek suçlu bendim orada. Kimsenin konuşmaya başlamaya niyeti yoktu. Sorokin’in ciddi, sinirli yüzünden bir şeyler söylemeye hazırlandığı belliydi.

“Şimdi ne yapacağız?” dedi en sonunda kimsenin yüzüne bakmaksızın.

Abakir alaylı bir sesle;

“Ne o? Yoksa Anarhay’ı tufan mı götürüyor?” diye atıldı oradan.

Bunun üzerine Sadabek yerinden sessizce doğruldu, dışarı çıktı. Aralarındaki kavgadan sonra Abakir’le konuşmayı kesmişti, şimdi de tartışmaya katılmak istemiyordu. Pullukçuluğunu yapan kardeşi Esirkep de ağabeyinin arkasından kalktı, fakat sonra niyetinden vazgeçerek tekrar oturdu.

Abakir’in Esirkep’le de arası iyi değildi. Bir keresinde benim isteğim üzerine Esirkep ağabeyinin traktörüne bağlı pulluğu bana bırakmış, kendisi de su arabasını almıştı. Adamcağız biraz gecikmiş mi nedir, Abakir hemen ona da bağırıp çağırmaya başladı. Fakat Esirkep altta kalır mı? Kavgadan korkmadığı için ona bakarak sesini yükseltmekte gecikmedi. Oysa benden topu topu üç yaş büyüktü.

Abakir’e kimse karşılık vermedi. O zaman kendisi:

“Bu durumda lafı uzatmaya gerek yok. İşi kim bıraktıysa onu sorumlu tutun,” dedi.

“Şimdi kimin suçlu, kimin suçsuz olduğunu araştırmıyoruz biz,” dedi Sorokin benim yüzüme bakmaksızın. “Genç bir adamın geleceği söz konusu burada. Ona hangi işi vereceğiz?”

Abakir gene acı acı sırıttı.

“Geleceği söz konusuymuş! Onun gibi bilginlerin geleceği çoktan belli. Ciğeri beş para etmez insanlar bunlar. (Elini boş verircesine salladı.) Böyle adamların ne işe yarayacağına kendin karar ver. Biz tarlalarda eşek gibi çalışırken onlar onar yıl, on beşer yıl okullara gidip geldiler. Karınlarını biz doyurduk. Giyeceklerini biz sağladık... Peki onlar ne yaptılar orada? Dişe dokunur bir şey öğre-nibildiler mi? Ne gezer! Makineden anlamadıkları gibi, atın hamutunu takmayı, bellemesini kuşatmayı dahi bilmezler. Öyleyse ne diye yoracağım kendimi bu adamların

yüzünden? Okumuşlukları şurada dursun! Taş heykellerden çakmak karın doyurmaz. İş çıkarsınlar, iş! Baktın bir iş çıkaramıyorlar, o zaman bağla kuyruklarına tenekeyi. Hiç olmazsa başkasının çalışmasını engellemezler. Bak, Sorokin! Benim fazla üzerime düşme! Zaten şurada var-diya falan bilmeden çalışıyorum, onun için kimsenin gözünün yaşına bakmam. Ama işe yaramıyorsa, yarından tezi yok, giderim buradan. Şunu bir kere daha belirteyim, elimde olsa bu bilginlerin topunu birden...”

Sorokin onun yüzüne bakmadan konuşmasını sertçe kesti; “Yeter! Sen söylemeden de biliyoruz hepsini. Üstelik şimdi sorun bu değil. Söyle, Kemal, sen kendin ne düşünüyorsun?”

Hemen yanıt vermedim. Abakir’in konuşmasını dinlerken sözlerinde az da olsa bir gerçek payı bulunduğunu görmüştüm. Ama bunları bu derece kinle, nefretle söylemesinin bir sebebi de yoktu. Sanki elsiz kolsuz muydum ben, onun anladığı kadar ben de işten anlamıyor muydum? Yoksa okumuşluğum bir şeyler öğrenmeme engel mi oluyordu? Bu değişik düşünceler arasında bocalarken Sorokin’in sorusuna sakın bir sesle yanıt verdim.

“Ben buraya pullukçu olarak geldim. Bu görevin benim için önemi var. Atın bellemesini kuşatmaya, hamutunu takmaya gelince; bunları becerdiğimi Abakir’in kendisi de bilir. Ben şu suçluk işini gene de yürütebilirdim, ama o işi yapmayacağım artık. İlke olarak istemiyorum.”

“Burada başka iş yok,” dedi Sorokin.

“Öyleyse Anarhay’dan gitmek kalıyor geriye...”

O zaman Kalipa üzgün üzgün göğüs geçirerek yüzüme baktı.

“Kemal, sana pulluktaki yerimi bırakır, kendim de arabayı alırdım, ama sen istemezsin,” dedi.

Beklenmedik bir çıkıştı bu. İyilik olsun diye mi söylemişti bunu, yoksa Abakir’in ayıbını örtmek için mi, orasını bilemem. Kalipa, Abakir bağırmaya, sövüp saymaya başlayınca çok utanır; havayı yumuşatmak, adamın kabalığını örtmek için çırpınırdı. Öneriyi hangi amaçla yapmış olursa olsun, ben fazla düşünmeden:

“İsterim!” diye atıldım.

Çadırdakilerin hepsi sus pus olmuşlardı. Ocaktaki ateşin çıtırtılarından başka ses duyulmuyordu. Hepsi de şaşkın bakışlarını yüzüme dikmişlerdi. Aklımı başıma toplayıp Kalipa’nın önerisini geri çevirmemi bekliyorlardı, anlaşılan. Öyle ya, benden nefret eden, yalnız kötülüğümü isteyen bir adamın kucağına atıyordum kendimi. Fakat ben hiç sesimi çıkarmadım. Ne söylemişsem onu yapacaktım. Sorokin sorarcasına yüzüme bir kez daha baktı.

“Doğru mu söylüyorsun?”

“Evet, öyle,” dedim.

“Bana göre hava hoş,” dedi Abakir ocağa tükürerek. “Yalnız önceden söyleyeyim de suç benden gitsin. En ufak kusurunu gördüm mü, binerim ensene.”

Abakir’in gözleri çadırın karanlığında meydan okurcasına, soğuk soğuk parlıyordu.

O zamana dek sessizce oturan Esirkep dayanamadı, birden patladı:

“Niye öyle gözünü korkutuyorsun çocuğun? Ne demek en ufak kusurunu görürsem? Sanki pulluğun üstünde çalışmak zor iş mi? Bir gün benim yerimde çalıştı, gayet güzel becerdi.”

“Sana soran var mı, ulan! Başkasının işine burnunu sokmadan duramazsın. Traktörle iş durumu bizden sorulacağına göre, bırak da onu biz düşünelim.”

“Tamam, kes artık!”

Sorokin, Abakir’in konuşmasını böyle sertçe keserek bana döndü:

“Yarın sabahtan işe başlayacaksın. Hadi, gidip de yatalım artık.”

Bunları söyledikten sonra dışarı çıktı.

O gece sabaha dek uyumadım desem yeridir. Abakir’le nasıl anlaşıyorduk? O güne dek onunla arada bir çatışmıştık, ama bundan sonra bütünüyle onun buyruğu altına giriyordum. Aslına bakılırsa direnç, dayanıklılık isteyen pulukçuluk görevinden fazla çekindiğim yoktu. İnsan biraz dikkat ederse, bıçakları tam zamanında kaldırıp bırakarak traktörün hareketini kolaylaştırır, işler yolunda giderdi. Traktör sürücüsüne yardıma gelince, bu biraz zordu işte. Traktörün bakımı, onarılması sırasında Abakir’e yanlış bir anahtar, somun ya da başka bir şey verin de görevim sizi.

O gece Aldey de gözünü kırpmamış meğer. Karanlıkta gelip yanıma oturarak saçlarımı okşadı.

“İyi düşünseydin, Kemal,” dedi. “İkiniz eş olamazsınız onunla. Sen yumuşak başlı, iyi bir çocuksun. Bu adama yaranamazsın; yer, bitirir seni.”

“Ona yaranmaya hiç niyetim yok,” dedim ben de. “Beni yemesine gelince, her zaman yaptığı şey bu.”

“Eh, sen bilirsin...”

Aldey böyle diyerek derin derin iç çekerek yerine gitti.

3

Abakir’le çatışmamız daha ilk günden başladı. Traktörle pulluğun başına yeni geçmiştik ki:

“Pulluğun üstünde uyur da bıçakların altına düşersen ben karışmam,” dedi.

O anda uyumayı düşünen kim? Eksiksiz, dikkatli bir iş çıkarmaya bütün gücümle hazırdım. İnsan bıçağın altına düşeceğini düşünüyorsa, çalışmaya başlamaması en iyisiydi.

Bacaklarımı açarak oturduğum pulluk kasnağının altında çelik bıçaklar vardı. Yan yana, art arda dizilmiş bu bıçaklar, buğusu tüten çimli ham toprağı kalın tabakalar halinde alıp alıp yana deviriyordu. Harıl harıl, durmadan çalışıyordu traktör. Şakırdayarak ilerleyen tırtıllı tekerler pelin otlarını eziyordu geçerken.

Abakir durumum nedir diye bir kere dönüp bakmadı geriye. Arkadan bakılınca Abakir’in kalın, gergin ensesinden

başka bir şey görünmüyordu. Onun bu katı duruşu ben pes edinceye ya da zorluklara dayanacağımı aklı kesinceye dek beni sınavacağının kanıtıymış gibi geldi bana. Traktörü habire sürmesinin nedeni belki de beni yormak, pes ettirmekti. Birçokları gibi Abakir de, altında yay filan bulunmayan, demirden bir iskemlede tozun toprağın, egzoz dumanının içinde oturmanın hiç de hoş bir şey olmadığını bilirdi. O ne düşünürse düşünsün, benim teslim olmaya niyetim yoktu. Pulluğun dümenine dört elle sarılmıştım; sinirlerim, gözüm, kulağım yalnız işim üzerinde odaklanmıştı. Abakir traktörü durmamacasına sürdükçe ben hiç sesimi çıkarmadım. Hatta pullukları bile bile taşlı yerlerden geçirip beni yerimde hop hop hoplattığı, çizgiden çıkan bıçakların çakmak taşlarına çarparak kıvılcımlar saçtığı zamanlarda bile ona tek söz söylemedim. Akşama doğru Abakir traktörü durdurunca, o zamana dek hiç duymadığım korkunç bir yorgunluk çöktü üstüme. Ağzıma, burnuma, kulaklarıma, gözlerime hep toz toprak dolmuştu. O anda tek istediğim hemen yatıp uyumaktı. Ama yerimden kalkmadan önce Abakir'in emirlerini bekledim.

Oturduğu yerden geriye dönerek:

“Bıçakları kaldır!” diye bağırdı.

Sonra, traktörü sürülmüş yerden çıkartarak motoru durdurdu, pulluğun yanına geldi. Eğilerek bıçakların ağızlarına parmaklarıyla dokunduktan sonra:

“Bunları değiştir, körelmiş,” dedi. “Sabaha hazır isterim!”

“Peki, yalnız yedek bıçakları bırak, traktörü de pulluktan ayır,” karşılığını verdim.

İstediklerimi sessizce yerine getirdikten sonra sesini çıkarmadan konaklama yerine doğru yürüdü. Onu arkadan

seyrederken bu adama kızdığım kadar imrendiğimi de anladım. Sanki hiç yorulmamış gibi rahatça, sallana sallana yürüyordu. Benim canımı çıkarmasına çıkarmıştı, ama kendisi de bir an bile dinlenmemişti. Demek, alçak herif, çalışmanın yöntemini biliyordu.

Kısa bir soluk aldıktan sonra çalı çırpı toplayıp pulluğun yanına yığmaya başladım. O gece bütün bıçakları değiştirmek için ateş yakmak istiyordum. Bir yığın yakacak topladıktan sonra yemeğimi yemeye gittim.

Ah, iyi yürekli Aldey! Ben onun benim için ayırdığı yemeği çabuk çabuk yerken kadıncağızın bana öyle üzgün bir bakışı vardı ki! Yemekten sonra azıcık olsun oturmadım. Bu gibi durumlarda kullandığımız feneri getirmesini rica ettim Aldey'den.

“Ne yapacaksın?” dedi feneri verirken.

“Pulluğun bıçaklarını değiştireceğim.”

Kadın bunu duyar duymaz Abakir'e bağırmaya başladı;

“Bu da ne demek oluyor? Bıçaklar değişip de ne olacak? Hayır, çocuğu ezmene daha fazla izin veremem!”

Fakat Sadabek karısını durdurdu.

“Karışma sen! Kemal akli başında bir çocuk. O ne yapacağını bilir!”

Bu sefer Kalipa kalktı yerinden:

“Değiştirsin, canım! Biz de yardım ederiz ona. Hadi, Esirkep, kalk!”

“Hayır, hayır istemem!” dedim. “Kimse rahatsız olmasın. Ben tek başıma yaparım.”

Feneri alarak çadırdan çıktım.

Sessiz, karanlık bir gece çökmüştü bozkıra. Su içmek için kaynağa gittim. Dipte hafif hafif kaynayan pınar, çevresine huzur ve serinlik saçıyor gibiydi. Net olarak görünen derinliğiyle koyu, düşünceli bir görünüşü vardı. Gerçekten bir deve gözüne benziyordu bu görünüşüyle. O anda aklıma çoban yardımcısı kız geldi. Adını bile sormamıştım o gün. Kısa perçemli güzel kız nerelerdeydi şu anda?

Pulluğun yanına varır varmaz işe koyuldum. Ateşi yaktım, pulluk demirlerini olabildiği kadar yukarı kaldırdım. Bu arada fenerin de çok yararı dokundu. Somunları çıkardıktan sonra, kaybolmasın diye hemen vidalarına takıp şap-kamın içine koyuyordum. Pulluğun altına yatarak bütün geceyi somunları sökmekle geçirdim. Vidaları biçimsiz yerlere taktıkları için anahtar kolay kolay yanaşmıyor, beni uğraştırıyordu. Üstelik ateş de ikide bir sönmez mi? Pulluğun altından çıkarak üfleyip harlandırmaktan başka çare yoktu. Böyle ne kadar zaman geçti, bilmiyorum. Yalnız bütün bıçakları değiştirdikten sonra rahat bir soluk aldım. Ondan sonra da traktörün koltuğuna yığılıp uyuyakalmışım. Sıyrıklar içindeki ellerim düşümde bile bütün gece sızladı durdu.

Beni erkenden Kalipa uyandırdı. Su getirmişti traktöre.

“Radyatörü doldurdum,” dedi. “Hadi, ben dökeyim de elini yüzünü yıka.”

Geceleyin nasıl çalıştığımı sormaması çok hoşuma gitti. Başkalarının acıdığını görmek her zaman iyi bir şey değildir. Elim yüzümü yıkadıktan sonra Kalipa arkadan bir şişe carma ile bir çıkın içinde yiyeceğimi getirdi. Kavrulmuş buğdayla yapılan bu mayhoş içecek öyle lezzetli geldi ki! Aldey’in beni gözettiğini biliyordum.

Abakir gelince tek söz söylemedi. Zaten sataşması için ortada bir neden yoktu. Traktörü pulluğa yanaştırdı, bağlama halkasını yerine geçirdim, çalışmaya başladık.

Fakat o gün pulluğun başında kendime daha bir güvenerek oturuyordum. Bu işi kıvıracağımı anlamıştım artık. Madem ilk denemeyi kazanmıştım, sonuna dek rahatça götürecektim.

Önümde gene Abakir'in kalın, gergin ensesini görüyordum; gene traktörün bitmek tükenmek bilmez uğultusunu, tırtılların şakırtısını duyuyordum. Ellerimle pulluğun dümesine sımsıkı sarılmıştım.

Öğle üzeri Abakir traktörü birden durdurdu.

“İn aşağı! Dinleneceğiz!”

Konuşmadan traktörün gölgesine oturduk. Abakir sigarasını dişlerinin arasında sinirli sinirli geveleyerek içip bitirdikten sonra sırtından tulumunu, gömleğini çıkardı; güneşlenmek için yattı. Kaslı, geniş, yağdan ışıldayan bir sırtı vardı. O anda benim de içimden güneşlenmek geçti. Gömleğimi çıkardım; yere serip uzanacaktım ki, Abakir sıcaktan gevşemiş, asık suratını çevirdi bana.

“Sırtımı kaşı!”

Böyle dedikten sonra, sanki bana her istediğini yaptırabilmiş gibi başını ellerinin üstüne koyarak uzandı.

Ben hiç istifimi bozmadım.

“Duymadın mı söylediğimi?”

Böyle diyerek başını doğrultmadan omuzlarını öfkeyle oynattı.

“O dediğini yapmayacağım.”

Bir anda toparlanarak bana doğru uzandı.

“Ben yapacaksın diyorum! Hadi, fazla bekletme beni!”

Biraz geriye çekilerek:

“Bir de göğsünü kabarta kabarta işini yapan iyi bir işçi olduğunu, başkalarını beslediğini söylersin,” dedim. “Oysa sen yalnız bedence, kaba gücüyle çalışan bir işçisin. Nerede sende o duyarlılık, beyninin ürettiği o kıvrak düşünceler? Sen ağa, paşa olmalıymışsın.”

“Hiç de kötü olmazdı. Ee! Sen de fazla canımı sıktın!” diye rek burnuma bir fiske vurdu.

Ben yumruklarımı sıkarak üstüne yürüdüm. Sanki o da bunu bekliyormuş. Son günlerin bütün hıncı ve kiniyle üzerime çullandı, korkunç bir yumrukla beni yere yuvarladı. Neye uğradığımı şaşırmıştım. Güçlülükle ayağa kalktım, öfkemden kudurarak Abakir’in üstüne atıldım. Onun hemen hemen her vuruşuyla yere yıkılıyordum.

Abakir demir sertliğindeki yumruklarını savurdukça:

“Yumruklarımın gücünü göstereceğim sana! Yumrukla-
rımınla birlikte beni de tanıyacaksın!” diyordu.

Fakat ben her düşüşte ayağa kalkıyor, öfkeden gözüm dönmüş bir durumda gık demeden düşmanımın üzerine saldırıyordum. Ben elimle herifin hep suratına suratına vurduğum halde onun yumrukları karnıma, böğürlerime, göğsüme iniyordu.

Ben bir kere daha ayağa kalktım, zorlukla Abakir’e doğru yürüdüm. Bu sırada o da kolunu havaya kaldırdı, kasabın satırını indirirken ıhladığı gibi ıhlayarak ense köküne öldürücü bir sille indirdi. Bir anda kendimi yerde buldum.

Yüzükoyun yerde yatarken inlememek için dudaklarımı ısırıyordum.

Patlayan dudaklarındaki kanı tükürüp derin derin soluk alarak:

“Yat bakalım, bilgin!” dedi. “Toprak nasıl kokuyormuş, iyi öğren! Bakalım taş heykeller konusunda ders vermeye benziyor muymuş bu iş!”

Dövüşürken çiğnemen giysilerinin yanına gitti, tozunu toprağını silkeledikten sonra borcunu ödemiş bir insanın iç rahatlığıyla giyinmeye başladı. Adam bu dövüşü de benim kazandığımdan zerrece kuşkulanmıyordu. Evet, yerde yatan bendim, ama kavgada yenilen ben değildim. Bu kavgada, beni döveni önemsemem gerektiğini anlamıştım. Bu da benim için bir zaferdi.

Abakir tulumunu sırtına geçirene dek ben de giyinmiş, pulluktaki yerimi almıştım.

Traktör gene gürüldedi, pulluk aynı iz boyunca yürümeye başladı. Önümde gene o kalın, gergin ense vardı şimdi. Ben de dört elle dümene yapışmış aynı pullukçuydum.

4

Günlük yaşantımızda birtakım değişiklikler olmuştu. Kamyonlara yükleyerek bir çift at, bir de araba göndermişlerdi. Sürülen tarlalara bununla tohum taşınacaktı. Bir de adam gelmişti arabayı kullanmak için. Böylece sucunun işi bir hayli kolaylaşıyordu. Sadabek’le Esirkep öteki traktörle birlikte ekim işine geçtikleri için ham toprağı yalnız Abakir’le ikimiz sürecektik.

Başka önemli bir haber daha: Birkaç gün önce, öğle yemeğinden sonra çift atlı arabayla traktörün yanına giderken çoban yardımcısı kızı kaynağın yakınlarında gördüm. Hemen atladım arabadan. Arabacı atları durdurmak istediye de Abakir izin vermedi.

“Oyalanma! Sür atları!” dedi sertçe.

Ben kızın yanına doğru koştum. O da koyunları bırakmış, bana doğru yürüyordu. Durarak:

“Merhaba!” dedim.

O da durdu.

“Merhaba!” dedi.

Kızı gördüğümünden dolayı çok sevinçliydim, ama ona ne söyleyeceğimi de bilmiyordum.

“Sizi su arabasında görmüyorum artık. Ne iş yapıyorsunuz şimdi?” dedi.

“Traktörde çalışıyorum!” diye bağırdım böbürlenerek. “Ta oradaki tarladayız şimdi! Kusura bakmazsanız hemen gitmem gerekiyor.”

“Koşun, durmayın!” dedi elini sallayarak.

Arabaya yetişmek için koşmaya başladım. Bir ara dönüp baktım, kız dikildiği yerden beni seyrediyordu. Araba beni almak için ilerde durduğu halde benim içimden oraya yürüyerek gitmek değil koşmak, hep koşmak geliyordu. Kızın bana el sallaması, bozkırın bahar havası beni coşturmuş; içimi mutlulukla doldurmuştu.

Ertesi gün kız toprağı sürdüğümüz yere geldi. Bir yandan koyunlarla kuzuları otlatıyor, bir yandan da bizi seyrediyordu. Bir dakikalığına da olsa yanına gitmeyi çok istediğim halde Abakir’e bu konuyu hiç açmadım. Nasıl olsa böyle şeyleri anlayacak bir adam değildi.

Ertesi gün kız tepede görüldüğü zaman Abakir’le ikimiz, güldür güldür çalışan traktörün yanındaydık. O, motorun ayarına bakıyordu.

“Bu kız ikide bir buraya niçin geliyor?” diye sordu bana dönerek:

“Bilmiyorum,” dedim.

“Adı neymiş?”

“Onu da bilmiyorum.”

“Tüh sana, bilgin!”

Böyle diyerek alaylı bir gülümsemeyle yere tükürdü, kızdan yana bir bakış fırlattı.

“Fıstık gibi kız vallahi!”

Herifin yüzüne kin dolu gözlerle baktım.

“Geç yerine!” dedi sertçe.

İşimize koyulduk.

Bu sırada kız da sürüsünü toplamış; tepeden aşağıya inerek tarlanın yüz metre kadar yakınına sokulmuştu. O anda onun yanına koşmak, birlikte oturup bir iki laf etmek, kısa perçemini seyretmek için neler vermek isterdim!

Traktör ansızın durdu. Abakir başını uzattı.

“Kolu çek de buraya gel!”

Pulluğun üstünden atladım, durumu anlamadığım için merakla Abakir’e doğru yürüdüm. Çalışma sırasında beni yanına sokmayan bu adamın niyeti neydi acaba?

“Bin!” dedi, yerini bana bırakarak. “Traktör sürmeyi öğren.”

İyice şaşırmıştım. Abakir bana traktörünü niçin teslim etsin?!

Ne olmuştu bu adama? Yoksa bana bir iyilik yapmaya mı karar vermişti? Fazla düşünmeden koltuğa oturdum, söylenenleri yapmaya hazır bekledim. O da yanımdaki basamakta duruyordu.

“Şu pedala bas önce. Vites tak. Tamam. Şimdi pedalı yavaş yavaş bırak. Vites kolunu bırakma elinden.”

Traktör gürüldedi, beriki yerinden kıpırdayarak tarlada yürümeye başladı. Sevinçten uçacak gibiydim. O anda beni

yeryüzünde hiçbir şey ilgilendirmiyordu. Traktörü sürmeyi öğrenmek, bu makinenin nasıl işlediğini anlamaktan başka bir şey düşünmüyordum. Çoktandır kurduğum düşlerim gerçekleşmiş, emrimin altına giren dev makine şakırdayan tırtıllarıyla toprağı kavraya kavraya ilerlemeye başlamıştı. Sanki makinenin bir parçası olmuştum ben de. Yürümesini sağlamak için bana düşen görevi eksiksiz yapmaya çalışıyordum.

Tarlaların sonuna gelince başarılı bir dönüş yaptım. Arkada pullukçu olmadığı için arkamda sürülmedik yerler kalmıştı, ama buna fazla üzülmедim. Anarhay'da toprak boldu nasıl olsa. Üstelik ben traktör sürmeyi öğreniyordum...

Böylece birkaç sefer gittik geldik. Kendime güvenim arttığı için yüreğim eskisi gibi küt küt atmıyordu.

“Hadi, korkma, bilgin!” dedi Abakir kulağıma eğilerek. “Seni biraz yalnız bırakacağım. Bir şey olursa motoru durdurursun...”

Traktörü yavaşlatmamı beklemeden aşağıya atladı, üstüne başına çekidüzen vererek sakman kıza doğru yürüdü. O sırada kız iyice yanımıza sokulmuştu. Abakir'in bu tavırlarını görür görmez aklım başıma geldi. Demek, beni sürücü koltuğına oturturken düşündüğü bir hinlik varmış.

Kızın yanında ayakta dikilerek neşeli neşeli konuşuyordu. Keyfi yerindeydi adamın. İş görülüyordu, traktörü yakınındaydı, bir şey olursa hemen koşar gelirdi.

Abakir'in bu oyunu hoşuma gitmemişti. Öte yandan traktörü kendim kullandığım için neşem de yerindeydi. Kıza elimi sallamak, hoş bir şeyler söylemek isteğıyle yanıyordum. Fakat Abakir diken gibi girmişti aramıza. Aralarında

neler konuşuyorlardı acaba? Bu adama karşı dikkatli davranmasını nasıl söyleyecektim kızcağıza?

Sakman kız sürüsünü toplayıp götürene dek traktörü bir buçuk saat kadar sürmüştüm. Abakir döndüğünde kıza karşı başarı elde ettiğini gösteren herhangi bir anlam okunmuyordu yüzünden. Herifin suratında bönce gururundan başka bir şey yoktu.

Yanıma gelince, dudaklarında çarpık bir gülümsemeyle omzuma vurdu:

“Hadi, bilgin, geç bakalım yerine!”

Sesimi çıkarmadan traktörden aşağıya atladım.

Kız ertesi gün gene geldi. Abakir traktörü bana bırakarak gene kızın yanına sokuldu. Zavalıcılık keşke bizim yanımıza hiç uğramasaydı! Ne traktörü bırakabiliyor ne de onların konuşmalarına ilgisiz kalabiliyordum.

Oturduğum yerden onlara kaygılı kaygılı bakarken içim içime sığmıyordu. “Nasıl etsem de kızcağızı uyarsam? Bu herifle karşılaşmamalı. Ama ona, ‘konuşma onunla’ diyemem ki! Karşısındakinin nasıl bir insan olduğunu kendisi anlasın...”

Ancak kız bu sefer yanımızda fazla kalmadı. Koyunları hızlı hızlı sürerek arkasına bakmadan yanımızdan uzaklaştı. Doğrusu, çok sevinmişim bu işe. O giderken ben de içimden özür diliyordum: “Bağışla beni, tatlı kız! Erken-den gitmekle iyi ettin. İlerde seninle gene karşılaşacağız. O zaman traktörü durdurup yanına koşacağım. Ama şimdi durma buralarda! Adını bile öğrenemedim senin. Git şimdi, kısa perçemli güzel kız...”

İkakat onunla bir daha karşılaşmayı boşuna bekledim. Ertesi gün, daha ertesi gün tarlada göremedik onu. Böylece

Abakir’le ben bu konuyu hiç açmadığımız halde üç dört gün kızın yolunu gözledik. Abakir her zamankinden daha sinirli, daha kaba davranıyordu şimdi. Bana karşı duyduğu nefreti açıkça okuyordum bakışlarından. Kızcağızı gücendirdiği belliydi. Onu bu adamın kötülüğünden kurtaramadığım için kendimi suçlu buluyordum. Kararımı vermiştim: Kızı ilk fırsatta arayıp bulacak; duygularımı saklamadan, açık açık konuşacaktım. O günü sabırsızlıkla, umutla beklemeye başladım.

O sırada tarlada iyi bir yağmura tutulduk. Sağanak ansızın, bütün gücüyle bastırdı. Doluyla karışık bir bozkır yağmuru bu. Sağanak gökten uğuldayarak inerken iri damlalar su birikintilerinde kabarcıklar patlatıyordu. Abakir traktörü durdurmak şöyle dursun, hızını daha da artırmıştı. Kendisinin tepesi kapalıydı nasıl olsa; benim yağmurun, dolunun altında oturduğuma aldırmadan, bir kere olsun dönüp bakmadan traktörü sürüyor, sürüyordu...

Yağmurun ıslattığı toprak, tarlayı sürerken pulluğun bıçaklarına yapışıp kalmaktaydı. Bıçaklarda biriken çamurlar demir kasnağa, oradan ayaklarıma doğru yükselmeye başlamıştı. Abakir traktörü belki gene de durdurmazdı, fakat tırtıllara yapışan ıslak keseklerden tekerler dönmez olmuştu. Bunun üzerine motoru durdurdu, bir sigara yakarak oturduğu yerde rahatça kaykıldı. Belki de o sırada gidip yanına sığınmak için ricacı olmamı bekliyordu? Oysa benim için bir şey değişmezdi artık. Nasıl olsa iliklerime değin ıslanmıştım. Pulluğun üstünden hiç inmeden yağmurda üstüme bulaşan çamurları yıkamaya koyuldum. O anda ıslanmasını istemediğim tek şey, okuduğum kitaplardan aldığım notlardı. Onları da çizmemin koncuna sokmuştum.

Saġanak başladığı gibi birdenbire kesildi. Arkasından bulutlar dağıldı, g k masmavi açıldı üstümüzde. Bereketli bahar yağmurunun yıkadığı engin bozkırın güzelliği, temizliği sanki bu dupduru gökyüzüne de yayılmış gibiydi. Anarhay kırları şimdi enine, boyuna bütün genişliğiyle açılmıştı önümde. Ve o genişliğin üstüne bir uçtan bir uca gökkuşağı gerilmişti. Yeryüzünün en tatlı renklerini toplayan bu eğik çizgileri içim titreyerek seyrediyordum. Sonsuzluğa uzanan masmavi gökyüzü, coşturucu renkleriyle yeryüzünü baştan başa kucaklayan gökkuşağı, bunların altında solmuş görünen, pelin otlarının örttüğü geniş bozkıra hayran kalmıştım. Toprak çok çabuk kuruyordu. Gözlerim bir an, geniş kanatlarını çırpmadan uçan bir kartala takıldı. Sanki kartalı uçuran gergin kanatları değil, toprağın güçlü soluğu, göklere yükselen ılık hava akımlarıydı.

  imde yeniden taze bir g   canlandı, ruh a yeniden dirilerek Anarhay  lkesi üstüne yeni düşler kurmaya başladım. Artık toprağa sağlam basıyordum ayaklarımı; bundan böyle kimse umutlarımı kıramaz, Anarhay kırlarının mutlu geleceğine inanmamı kimse engelleyemezdi. Ozan değildim, ama öğrencilik yıllarımda okul gazetesine şiirlerimi basarlardı. şimdi gene öyle,  izmemin koncundan defterimi  ıkarđım, aklıma gelen mısraları sıralamaya başladım.

*Kurday yaylalarının ardında
Yüzyıllardır insan ayağı değmemiş bir ülke var,
Buralarda yalnız kar fırtınaları dolaşır,
Yaz gelince sarı sıcak kavurur.
Adı Anarhay'dır bu uzak toprakların.
Ama biliyorum bir gün gelecek;
Pelin otlarının kapladığı,*

*Uçsuz bucaksız Anarhay kırları
En bitek tarlalar olacak.*

Kargacık burgacık yazımla çiziktirdiğim şiirimin fazla bir değeri olmadığını o anda düşünmüyordum bile. Gene de benliğimi allak bullak eden duyguların yüzde birini bile anlatamadığıma üzülüyordum. Nasıl etsem de ruhumu dolduran duyguları dile getirsem diye çırpınırken birisi elimden defteri çekti aldı. Baktım, gene Abakir.

“Ne o, bilgin, aşk mektubu mu yazıyorsun? Demek, kızın gönlünü şiirlerinle çalacaksın!”

Öfkeyle uzandım herife doğru.

“Ver defteri! Başkasının yazdıklarını okumak iyi bir şey mi?”

“Şimdi akıl öğretme bana! Neyin iyi, neyin kötü olduğunu senden daha iyi biliyorum. Çek elini!”

“Ya, öyle mi!”

Böyle diyerek traktörün yanına koştum, bir tornavida kaptım.

Abakir önce;

“Hadi vur da görelim!” dediyse de sonra;

“Al, içi saçma sapan şeylerle dolu,” diyerek defterimi geri verdi.

Fakat çok geçmedi, koca bozkırı inleyen bir kahkahayla gülmeye başladı.

“Anarhay kırları! Kah-kah-kah! Sen aptalın biriymişsin, oğlum! Dünyanın kaç bucak olduğunu görsün diye bu-
raya hep senin gibi bilginleri göndermeliler! Amma güzel ad bulmuş: Anarhay kırları! Kah-kah-kah! Buranın hangi

kırlar olduğunu zamanla anlarsın. Anarhay'da bir kış kal, bakalım gene aynı türküyü söyleyecek misin?"

"Burada kalıp kalmayacağımı sana soracak değilim. Sen kendi durumunu düşünsen iyi olur."

Abakir yüzünde kinci bir gülümsemeyle bana doğru yürüdü.

"Benim durumumda ne varmış? Ben her gittiğim yerde ekmeğimi kazanırım."

Bunları söyledikten sonra yanımdan uzaklaşmıştı ama aklına bir şey gelmiş olacak ki yanıma iyice sokuldu, öfkeden boğulmuş bir sesle:

"Bak, bilgin," dedi. "O kızı aklından çıkar! Unut onu! Yoksa mahvederim seni!"

"Bunu ilerde görürüz."

"Söylemesi benden. O kızı aklına hiç getirmesen iyi edersin."

Bu, kendisinin dışındaki her şeye duyduğu kinle gözü dönmüş, haddini bilmez adama acımdan başka bir şey gelmedi içimden. Hiç istifimi bozmadan:

"Sen yaşını başını almış bir adamsın," dedim. "Arada bir doğru laflar ediyorsun, ama bunları düşünmeden, körü körüne söylediğin belli. Şunu hiç aklından çıkarma: Kimse kimsenin düşünmesine, içinde bir şeyler hissetmesine, düş kurmasına engel olamaz! İnsanlar hayvanlardan, düş kurma yetenekleriyle ayrılırlar."

O andan sonra düşlerimden bir daha ayrılmadım. Düş kurmaya yeniden hak kazanmış gibiydim. Düşlerim benden hiç ayrılmıyor, hep içimde yaşıyordu.

Akşamleyin herkes yatmaya hazırlanırken ben çadırdan çıkıp kaynağa yöneldim. Beni oraya çeken bir şey vardı, orada düşüncelerimle baş başa kalmak istiyordum.

Yıldızlar sanki gökyüzüne sığmayınca ufuktan yeryüzüne dökülmüş gibiydiler. Yukarıda, yerlerinde kalanların çoğu, belki de hepsi gelmişler; akıl almayacak bir biçimde kaynağın içine dolmuşlardı. Gecenin bu saatinde daha da derin görünen ufacık kaynağın suyunda yanıp yanıp sönüyorlardı. Şeytan, bütün yıldızları kor parçaları gibi oradan çıkarıp, at diyordu pınarın kenarına. Sular çukurdan taşıp aşağıya doğru aktıkça yıldızlar da oynuyor, sonra çakıl taşlarına çarparak parçalanıyordu. Fakat kaynağın durgun yerinde bu parlak nesneler gökteki kadar ıslıl ışıldılar. Yuvarlak çukura baktıkça onu insan ruhunun aydınlık, hülyalı haline benzettim. Böyle zamanlarda insan ruhu da çepeçevre bütün dünyayı içine alarak ta derinliğinde yansıtır.

Kaynağın başında otururken çevreyi dinliyor, seyrediyor, güzelliklerine hayran kalıyordum. Gecenin örttüğü bozkırı içime doldurmuştum, düşlerimde istediğim gibi süslüyordum. Bu düşüncelerimi kime açabilir, kiminle paylaşabilirdim? Nedenini açıklamak zor, ama adını bile bilmediğim kısa perçemli kız, o anda bana en yakınımış gibi geldi. Beni ancak o anlar, duygularımı benimle yalnız o paylaşırdı. Onunla ilk kez burada karşılaşp kaynağa Deve Gözü adını verdiğimiz için mi böyle düşünüyordum acaba?

Neredeydi o şimdi, kendisini düşündüğümü biliyor muydu? Çok geçmez, ham toprağı sürmeyi bitiririz. O zaman arayıp bulacağım onu, kaynağın yanına getirip Anarhay kırlarını anlatacağım. Şiirle değil elbet, şiirle anlatırsam güler bana. Anarhay bozkırının ilerdeki durumunu, bu konudaki düşüncelerimi düz sözcüklerle anlatacağım ona.

Kalkıp gitmeden önce boydan boya yıldızlarla donanmış gökyüzüne bir kez daha baktım. Gözümün görebildiği her

şey bana büyük haz veriyordu. Fakat birden tepedeki taş heykel çarptı gözüme. Belli belirsiz, koyu bir taş yığını gibi duruyordu orada. Bir an kadının tek gözünü dikip kayıtsız bakışlarıyla ta uzakları seyrettiğini düşündüm.

Bu arada ay doğmuştu. Sürülmüş yerin ötesinde iki gölgenin ürkek adımlarla dolaştıklarını gördüm birden. Ceylan'dı bunlar. Buraya su içmeye gelmişlerdi anlaşılan. Hayvancağızlar tarlanın kıyısına gelince mihlanmış gibi durdular. Benzin ve demir kokan kabartılmış toprağa adımlarını atmaktan korktukları belliydi. Tarlanın kıyısında, sırtları ayın gümüş ışığında hafifçe parlayarak taş kesilmişlerdi. Erkeğinin çatallı boynuzları vardı, dişisi boyca daha kısaydı. İkisinin de gözleri karanlıkta iri iri parlıyordu. Dişi ceylan erkeğe iyice sokulmuştu; kulakları tetikte, başlarını hafifçe geriye atmışlardı. Şaşkındılar, kıpırdamaktan korkuyorlardı sanki. "Bu bozkıra ne olmuş? Eski yolumuz nerede? Toprağı allak bullak eden güç ne menem bir şey?" der gibiydiler.

Ceylanlar tarlayı geçmeyi göze alamadıkları için geriye dönerek sessizce çekilip gittiler. Gergin sırtlarında ayın hüznünlü ışığı parlıyordu.

Ceylanlar rahatça uzaklaşsınlar diye yerimde bir süre daha oturdum. Sonra çadıra döndüm, karanlıkta yatağımı seveerek yattım. Fakat uzun zaman gözüme uyku girmedi.

Ben yatarken birilerinin fısır fısır konuştuklarını duyuyordum. Abakir'le Kalipa meğer aynı yatakta yatmıyorlar mıymış! Belki de eskiden beri birlikte yatıyorlardı, fakat ben ilk kez farkına varıyordum. Kalipa hıçkırıklar arasında bir şeyler söylediyse de pek anlamadım. Bunun üzerine Abakir uykulu bir sesle:

“Kes artık,” diye mırıldandı. “Yakında kente gidince işleri yoluna koyarız. Bir iki gün yalnız kalacaksın, ama aldırma... Ne diye boşuna üzülüyorsun?”

Kalipa’nın sesi üzgündü.

“Benim ona üzöldüğüm yok. Kendimden nefret ediyorum, tiksiniyorum kendimden, anladın mı? Senin gibi bir adamı ne diye sevmişim? Sende ne bulmuşum, bilmiyorum ki... İnsanlara şu kadarcık bir yararın dokunuyor mu? Tanımadan köpek gibi bağlandım sana...”

“Bağlandın diye pişman olma, işler bitince seni de alır götürürüm.”

“Biliyorum, ömür boyu pişman olacağım. Fakat yalnız kalmamak için gene de geleceğim seninle...”

“Biraz yavaş konuş! Sokul yanıma. Deminden beri niçin uzak duruyorsunuz? yaklaşmıyorsun? Şuna bak, bütün yastığı ıslatmış.”

Başıma yorganı çektim. Bu üzücü konuşmayı daha fazla dinlememek için bir an önce uyumak istiyordum.

5

Güneşin sıcaklığı her gün biraz daha artıyordu. Sorokin de sık sık gidip gelmeye başlamıştı. Toprağın tavı geçmeden işleri bir an önce bitirmeliydik. Daha beş günlük yerimiz kalmıştı sürülecek. Ekiciler de o kadar zamanda bitirirlerdi işlerini.

Sorokin, ekinler kalktıktan sonra güzlük sürüme başlayacağımızı söylüyordu. Gelecek yıl buraya daha çok traktör verilecek, bölge traktör merkezi buraya kurulacaktı. Şu Sorokin her şeyi inceden inceye hesaplardı. Bölgedeki bütün düzlükleri, tümsekleri, çukurları adım adım dolaşmıştı. Anarhay bozkırını “tanıyor” demek yetmezdi, her yerini avcunun içi gibi biliyordu.

Uzun süren kış mevsiminde hayvanlara kamyonlarla, uçaklarla yem yetiştirme derdi bitmek üzereydi. Sorokin bu sorunu nasıl çözeceğini biliyordu.

Abakir’le gece geç vakitlere dek toprak sürüyorduk. Geceyi tarlada geçirdikten sonra sabah erkenden koyuluyorduk işe. Ara vermeden çalışmaktan öylesine yoruluyorduk ki, Abakir bana artık sataşmıyordu. Sanki onunla yan yana çalışmıyormuşuz gibi hiç ilgilenmiyordu benimle. Ama ben onun

karanlık gözlerine bakınca, bana karşı beslediği sessiz kini bütün çıplaklığıyla görüyordum. Hoş, beslediği kinin bir zararı yoktu bana. Kendi işimi görüyor, kendi düşlerimle yaşıyordum. Tepenin arkasındaki çobanların yatı yerine gidip kısa perçemli kızı bulacağım günü bekliyordum dört gözle.

O gün genişçe bir düzlüğü yeni sürmeye başlamıştık. İnsan bir işi severek yaparsa, eskisini bitirdikten sonra yenisine başlamak büyük zevk verir. Okulda okurken temiz bir sayfaya yazı yazmaktan çok hoşlanırdım. Sabahleyin kalkıp kimse çiğnemedi taze karda ayak izlerimi bırakmak beni son derece sevindirirdi. Baharda dağ yamaçlarına çıkıp kimsenin görmediği laleleri toplamaya bayılırdım. Yeni başladığım bir iş bana coşku verir; yeniliğiyle, tazeliğiyle sanki beni kanatlarına bindirip götürürdü. Anarhay'da da öyle oldu. Pulluğun açtığı ilk iz yeni başladığım bir sayfanın, ayak basılmamış taze karın, dokunulmamış lalelerin sevincini verdi bana.

Pulluğun kasnağına oturmuş, bıçakların toprağı keserek ilk çizgiyi açışını seyrediyordum. Göz kamaştırıcı parlaklığıyla yerin derinliğine saplanan bıçaklar, kopardıkları kat kat toprağı yavaşça yana yatırıyorlardı.

Ben böyle dalgın dalgın bakarken, uçtaki pulluğun altından bir şeyin ışıldayarak fırladığını; sonra, dalganın üstünden aşır tekrar derinlere dalan bir balık gibi, bıçağın aynamsı yüzeyinde yansıyarak çukurda kaybolduğunu gördüm. Bir sıçrayışta yere atladım. Parlayan şeyin düştüğü yeri eşeleyince toprağın altından uzun, ağır bir maden parçası çıkardım. Bu öyle güzel bir nesneydi ki, heyecandan kollarımı havaya kaldırarak:

“Altın! Altın!” diye bağırmışım.

Benim bu haykırışım üzerine Abakir dönüp baktı, sonra traktörü durdurarak yere atladı.

“Nedir o bulduğun?”

“Altın! Bak, altın buldum, Abakir!”

Abakir önce yavaş, sonra hızlı adımlarla yanıma geldi. Altın gibi parlayan güzel madeni avcunun içine bıraktım.

Abakir; “Yok canım!” diyerek bulduğum şeyi elinde evirdi, çevirdi, gömleğinin yenine sürdü.

Fakat yüreğine bir korkunun saplandığı da belliydi. Yüzü sarardı, ölgün bir sesle:

“Burada altının ne işi var?” dedi.

Maden parçasının çentiklerine girmiş toprağı tırnaklarıyla temizledikten sonra zorla gülümsedi:

“Olamaz, altın olamaz,” diyerek belli bir hoşnutsuzlukla parçayı bana geri verdi.

Kızmıştım; “Niçin olmasın?” diye direttim. “Görmüyor musun, ne kadar ağır! En azından 800 gram gelir. On ikinci yüzyılda Moğollar yaşardı buralarda. Yalnız, Anarhay’a yerleşmeden önce Çin’i ele geçirmiş, bütün zenginlikleri yağmalamışlardı. Bu parça o zamandan kalmış olamaz mı?”

Bulduğum şeyin altın çıkmasını istediğim için böyle konuşuyordum. Hem bunu o denli çok istiyordum ki, söylediklerimin doğruluğuna hem kendimi hem de Abakir’i inandırmaya çalışıyor, zaten aklı başından giden adamcağızı düş kurma gücümle iyice şaşkına çeviriyordum.

“Bu parçanın toprak altında kaç yüzyıldır yattığını biliyor musun? Başka bir maden olsa çoktan pastan çürümüştü, ama som altın sapasağlam kalır. Anarhay’da bir zamanlar birçok göçebe oymak savaşmıştır. O meydan savaşlarını görmeliydi insan! Hanların kılıçlarının sapı altından yapıldı. İşte bu da bir han kılıcının sapı. Bak istersen, ne rahat tutuluyor!”

Abakir maden parçasını elinde biraz tutarak ağırlığını tarttı. “Altın olmasa bile, bu işten anlayan birisine göstermeli. Meraktan kurtuluruz en azından.”

Böyle diyerek parçayı cebine soktu.

“Pulluğun üstünde düşürürsün sen onu. Cebimde dursun daha iyi,” dedi.

“Peki, dursun.”

Ağırlaşan cebini okşayarak traktörün yanına doğru yürüdü. Gene işimize koyulduk. Bulduğum şeyi anı olarak öğretmenim Aldiyarov’a vermeyi düşünüyordum. Böyle şeyleri toplamayı severdi ve çok da toplamıştı. Herhalde benim bulduğum maden parçası hakkında ilginç şeyler anlatacaktı öğrencilerine.

Yoruldukça altını da unutmaya başlamıştım. Traktörün bir yavaş, bir hızlı çalışmasından serseme dönmüştüm, Abakir’in bugün pek tuhaf bir sürüşü vardı makineyi. Traktör bazen yavaş yavaş giderken, birden ileri fırlıyor, gürültüden kulaklarım patlayacak gibi oluyordu. Egzoz borusundan çıkan zehirli duman tarlaya kara bulut gibi çökerek pulluğun, bıçakların altından yukarı yükseliyordu.

Günün bitimine dek böyle çalıştık. Güneş batmıştı, ama ortalık aydınlıktı daha. Abakir oturduğu yerden birkaç kere geriye dönerek, bana kararsız bakışlarla baktı. En sonunda durdurdu traktörü. Bana elini sallayarak:

“Buraya gel!” dedi.

Yanına gittim. Yüzü sapsarıydı, gözlerini benden kaçırma-ya çalışıyordu. Alnındaki teri silerek motor gürültüsünden zor anlaşılan bir sesle:

“Sana seslenecek gücü bulamadım kendimde,” dedi. “Git de bıçakların yükseklik kollarını sabitleştir. Sonra traktörü biraz sen sürersin. Kendimi pek iyi hissetmiyorum, hastalandım mı nedir? Biraz temiz havada dolaşırsam açılırım belki de.”

“Peki, git,” dedim.

Pulluklara gidip gelene kadar Abakir inmişti aşağıya. Adamın yüzü sapsarıydı, bet beniz kalmamıştı. Kamburunu çıkararak yana çekildi.

“Ağrısı çok kötü tutmuş olmalı. Anlaşılan, midesinden rahatsız. Nasıl da büzüldü birdenbire!” diye düşünerek gaz pedalına bastım, traktörü hareket ettirdim.

Traktörün düzgün, dirençli bir gidişi vardı. Dev gücüyle gene buyruğumun altına girmişti. Öncekiler gibi gene heyecanlanıyor, gene bütün dikkatimi kullanıyordum. Hava kararmaya yüz tutmuş, serinlik çıkmıştı. Traktörün önüne bakarak; “İki sefer daha döneyim, farları yakarım artık,” diye geçirdim içimden. Baktım, ilerdeki yamaçtan biri hızlı hızlı uzaklaşıyor. Tepeye varınca koşmaya başladı, sonra gözden kayboldu. Onu arkadan gördüğüm halde tanımıştım; Abakir’di giden. Ne olmuştu bu adama? Niçin koşuyordu? Belki bir şey görmüştü ileride. Tarlanın ortasına varınca biraz doğrulup baktım, görünürlerde kimse yoktu. Hasta hasta nereye gitmişti bu adam? Anlaşılır gibi değildi. Traktörü durdurup kendi haline bıraktım.

“Abakiiiir! Abakiiiir!” diye bağırdım.

Ne yanıt veren oldu, ne bir şey. Sesimi duyurmak için motoru da durdurdum.

“Abakiiiir! Ses ver bana! Neredesin!” diye avazım çıktığı kadar haykırdım bir kere daha.

Akşamın alacakaranlığına bürünmüş tepeciklerden çıt çıkmadı.

Yoksa adam birdenbire kötüleşmiş miydi? Toprağın üzerine kıvrılıp yattığını, bir daha da doğrulamadığını düşündüm. Bu korkuyla aşağıya atladım, olanca hızımla oraya doğru koşmaya başladım. Tepeyi aşınca bakındım: Kimsecikler yok. Ondan sonraki yüksek tepeye tırmanınca gördüm Abakir'i. "Abakir! Nereye gidiyorsun?" diye bağırdıysam da dönüp bakmadı bile. Az sonra da yer yarılıp yerin altına girmiş gibi kayboldu gitti.

Bir süre daha baktıktan sonra kararsız kararsız döndüm traktörün yanına. Batan güneşin izleri solgun bir leke gibi görünüyordu ufukta. Tepeleri, düzlükleri somurtkan bir karanlık bürümüştü.

Kafamın içi allak bullaktı, neye uğradığımı şaşırmıştım. Karanlığa gömülmüş bu hüznü sessizlik ilk kez karşılaştığım bir şeymiş gibi, tuhaf geliyordu bana... Bozkır sanki adımlarımı, düşüncelerimi sessizce dinliyordu. O anda yalnız Abakir vardı düşüncelerimde. Anarhay kırlarında gerçekten olmuş bitmiş şeyleri anlatırken bana inanmamış, alay etmişti. Ama uğursuz altın parçasıyla ilgili düşlerimi dinleyince akli başından gitmişti adamın. Ama hayır, böylelerinin akli başından gitmez. Yanımızdan uzaklaşmayı çoktan koymuştu kafasına, ancak, bunu Sorokin'i korkutmak istediği zamanlar söylerdi. Konak yerinde tartışmadığı, dövüşmediği, gücendirmedeği kimse kalmamıştı. Ya Kalipa? Belki en çok ondan kurtulmak istiyordu. Sevgiyle ona bağlanan, gebe bıraktığı bu kadın nesineydi onun! Haftalık ücreti ödenmemiş olsa gene de kaçmazdı. Bir hayli para tutan ücretini bir gün önce alıp koynuna sokmuştu. Abakir para-

sını çadıra bırakmaz, hep yanında taşırdı. Demek, ücretsiz bir gün çalışmıştı ancak. Cebindeki parça altınsa işi işti... Kalipa'nın sesi düşüncelerimi yarıda kesti.

“Abakiiir! Kemal! Neredesiniz?”

Gece çalışması için bidonlarla su getirmişti. Kaygılı bir yüzle karşıladı beni.

“Nereye defolup gittiniz? Ödüm patladı, vallahi! Bekliyorum, bekliyorum; traktör duruyor, siz ortalarda yoksunuz.”

Ne diyecektim şimdi ona? Doğrusunu söyledim:

“Abakir gitti. Bıraktı işi.”

Kalipa kekelemeye başladı.

“Ni... Niye gitti? Sebep ne?”

“Bilmem,” dedim.

Abakir adına utandığım için altın konusunu anlatmadım. Kadıncağız kısa bir sessizlikten sonra arabadan dolu bir bidon alarak yere bıraktı. Şaşkın bir halde, kendi kendine:

“Gitti ha! Öyleyse ben bu suyu ne diye taşıyorum?” dedi.

Bidonu yerden alarak radyatöre boşaltmaya başladım. Bu sırada Kalipa başını traktöre dayayarak acı acı ağlıyordu.

Çok üzgündüm, Kalipa'yı nasıl avutacağımı bilmiyordum, Başımı ona çevirerek, inandırıcı olmadığını bildiğim bir sesle:

“Ağlama, Kalipa,” dedim. “Belki de döner geriye.”

Kalipa hıçkırarak, gözyaşlarından ıslanmış yüzünü kaldırıp bana baktı.

“Benim ona ağladığım yok. İnanmış, umut beslemiştim. Oysa inanılacak, umut bağlanacak bir adam değilmiş.”

İçini çekerek öyle derin derin hıçkırdı ki, sesinden koca bozkır çınladı.

“‘Çalışkan bir delikanlı,’ diye düşündüm, içindeki kötülüğün gitmesini bekledim. İyiliğimle, sevgimle ruhunu diriltmeye çalıştım. Oysa Abakir bunları anlayacak biri değilmiş. At da çalışkandır, ama yalnız insanoğlu ruh taşır. İçinde ruh taşıdığı sürece de çalışmaktan zevk alır, yaptığı işin bir anlamı olur... Oysa Abakir bilmedi bunu. Hayvan gibi geldi, öylece de gitti buradan. Ah, utanç verici bir durum! Üstelik kendimi nasıl da küçük düşürdüm!”

Şaşırmış, serseme dönmüş bir halde susuyordum. O anda Kalipa’ya karşı duyduğum acıma sonsuzdu. Böyle bir adamı nasıl sevebilmişti? O gün oradan, Kalipa’dan kaçarken ne büyük bir mutluluk yitirdiğini bilse, ağlayan Kalipa değil kendisi olurdu. Hem de kara kışta uluyan kurtlar gibi ulurdu. Kalipa arabaya bindikten sonra sessizce uzaklaştı.

Anarhay kırları durgun bir uykuya dalmıştı. Çok çok uzaklardan pelin otlarının kokusuyla birlikte gelen bir tren düdüğü duyuldu. Belki de Abakir yük trenine atlamış, gidiyordu şimdi. Uğurlar olsun, alçak herif! Cehenneme kadar yolun var! Ne sen olmayınca Anarhay batır ne de bizim işimiz yarıda kalır...

O herifi bir daha aklıma getirmek istemiyordum. Öte yandan iş de bizi bekliyordu. Motoru gecenin karanlığını yırtarak çalıştırıncaya dek bir hayli uğraştım. Sonra koltuğa oturdum, farları yaktım.

Bundan böyle tek sorumlu bendim.

O anda kısa perçemli güzel kızın yanımda bulunmasını öylesine çok istedim ki! Bana inanmasını söyleyecek, pelin otlarıyla kaplı bu yabanıl bozkırdan bir gün güzel bir Anarhay ülkesi yaratacağımızı anlatacaktım ona.

Çeviren: Mehmet Özgül

BAYDAMTAL IRMAĞI'NDA

*Baydamtal Irmağı coşmuş çağılıyor,
Gece vakti sığıltan geçerken dikkatli ol;
Ben, ya sen gelmezsen diye buluşmamıza,
Yolunu gözlüyor olacağım kaygıyla...*

(Talas Vadisi kızlarının türküsünden)

1

Yağmur aniden büyük bir güçle iniverdi. Bir anda oluşan çamurlu sel suları, gemlenemez bir hışımla tepelerden aşağıya doğru akmaya, toprakta kendilerine derin yataklar açıp, yaşlı çamları köklerinden söküp sürüklemeye ve yarlara ulaştıklarında kayalıklara çarparak gürüldemeye başladı. Başdöndürücü ve yıkıcı yolculukları Baydamtal Irmağı'nda son buluyordu.

İyice kararan ve azgınlaşan Baydamtal, artık yatağına sığmıyor, köpürerek iki tarafındaki sahili dövüyordu. Hava artık epey kararmıştı, ama yine de zaman zaman yatağını öfkeyle döven ırmağın akışı görülebiliyordu. Köpüren ırmak suları büyük bir kuvvetle kayalara çarparak ürkütücü sesler çıkarıyor ve havayı su tanecikleriyle dolduruyordu.

Bir anlığına ayrılan su ve kayalar sonra hemen tekrar şiddetle buluşuyor ve bu çarpışmanın korkutucu gümbürtüsü tüm ırmak boyunca yayılıyordu.

İrmak yatağı artık suya dar geliyor ve suda oluşan dalgalar engellere denk geldiklerinde aceleyle birbirleri üzerine biniyor, yukarılara tırmanıyor ve ırmağın üzerinde çelik bir halata bağlı teleferik teknesini sanki alıp götüreceklermiş gibi oluyordu. Rüzgâr teleferik teknesini salladıkça, tekne şikâyet edencesine gıcırdıyor, iniliyordu.

Azgın nehrin üzerinde tehditkâr şekilde yükselen kapkara, devasa kayalıklar, sanki etraflarındaki tüm olup bitene karşı kayıtsız ve ilgisiz gibiydiler.

İrmak yakınındaki küçük bir evin avlusunda bir köpek seçilmekteydi. Evin karanlık penceresinin altına oturmuş, tüyleri diken diken eden bir kasvetle ulumaktaydı. Rüzgâr bu ulumayı ırmak yatağı boyunca ta ilerilere taşıyordu.

Asya kızın gözünü uyku tutmuyordu. Birdenbire sanki birisi bir kibrit çakmış gibi çakan şimşekler penceresini aydınlattığında ve bardaktan boşanırcasına yağan yağmur sularının bulanık bir perde gibi üzerinden indiği pencere camının arkasında, kapkara bulutlar, tıpkı tüylü canavarlar gibi görüldüğünde korkusu daha da artıyordu. Hatta ona bu bulutlar sanki camını zangırdatıyor gibi geliyordu. Asya, açık kitabını korkuyla göğsüne bastırıyor ve korkuyla gözlerini kapatıyordu. Ardından nefesini tutup dikkatle dışarıya kulak kabartıyordu.

Yan odada hidroloji teknisyeni Bektemir ve ailesi yaşamaktaydı. Zaman zaman kopuk kopuk bazı sözcükler ve öksürükler işitilmekteydi oradan. Öksüren, Bektemir'in babası yaşlı Asılbay'dı. Yaşlı adamın romatizması vardı ve bugün belli ki, kemikleri her zamankinden çok ağrıyordu. Birkaç kez yüksek sesle köpeği azarladığı duyuldu:

“Defol, Baykuren, defol şuradan! Sesini de kes artık kahrolası, o çağırдың lanet de inşallah senin başına gelir!”

Ardından Asılbay, Asya’nın kapısına yanaştı ve öksürerek kızgın bir sesle konuştu:

“Sen uyumuyor musun Asya? Hâlâ lamban yanıyor! Yat da dinlen sen en iyisi be kızım! Kitabını başka zaman da okursun. Yoksa korkuyor musun, ha?”

“Nereden çıkardınız amcacığım! Endişelenmeyin! En iyisi sıkıca örtünüp, yatın siz!”

“Terslik değil mi işte, hiç uyku tutmuyor! Bu nasıl bir hava böyle anlamadım! Üstelik şu yediği kemikler boğazını tı kayasıca köpek de öyle kötü uluyor ki, içim karardı...”

Cevaben yaşlı adamın gelininin kızgın sesi yükseldi:

“Hey Allahım! Yatıp uyusan ya sen güzelce babacığım! Çocuğu uyandıracaksın! Köpeğe niye taktın anlamıyorum ki? Ulur, ulur sonunda susar!...”

Ama bu sözler kulağı ağır işiten Asılbay’ı hiç sakinleştirmedi. Bir yandan yatağını sererken diğer yandan yüksek sesle söyleniyordu:

“Tanrım sen bizi belalardan koru! Belanın gelip çatmasına da ramak kaldı!.. Bak, ırmağımız Baydamtal nasıl gemi azıya aldı... Böyle giderse teleferik teknesini alaşağı edecek... Sonra da işin yoksa ara dur... Oy, bu hastalık Allah’ın bana bir cezası, belim kopuyor ağrıdan, ah belim felaket ağrıyor!”

Şafak vakti, güneş dağların tepesinden ucunu azıcık gösterdiğinde Bektemir atını eyerlediği gibi kayalık geçide doğru yola çıktı. Bir an önce geçide ulaşarak gece yağın şiddetli

yağmur ve oluşan seller kendisinin önceden vahşi hayvanların geçiş noktalarına yerleştirdiği kapanları sürükleyerek götürmüş mü, işte onu kontrol etmek istiyordu.

Yağmur durmuştu, ama kapkara, kurşun gibi ağır bulutlar halen gökyüzünü kaplamış halde ve yere yakın durmaktaydılar. Zirvelerdeki ve sırtlardaki karlar bir gecede gözle görülür şekilde azalmış ve beyaz renkleri kirli bir mavimsi griye dönüşmüştü. Yarlardan, karlı sırtlardan aşağıya rahatsız edici sert bir rüzgâr esiyordu. Azgın yağmur ve sel yüzünden başlarını eğmiş olan otlar ve diğer bitkiler sular dan kurtuldukça başlarını dikmeye başlamışlardı.

Patika kaygandı, o nedenle Bektemir atını dikkatli sürüyordu. Dizginleri gevşek bırakmış, işiyle ilgili düşüncelere dalmıştı. Aniden altındaki at duruverdi ve onun uyarılarına kulak asmadan kımıldamadan öylece dikildi. “Bu da ne böyle? Bu at niçin böyle yapıyor, ne hissetti acaba?” diye düşündü Bektemir ve etrafına bakınmaya başladı... Patikanın birkaç adım ilerisinde yerde yatan biri vardı. Bektemir beklemediği bu görüntü karşısında donakaldı. Irmak yatağının derinde kaldığı ve kenarının yar gibi yükseldiği bir yerde, çakıl taşlarının üzerinde yüzükoyun yatan bir insan vardı. Başında ve yer yer yırtılmış ceketinden dışarı çıkmış omuzlarında kan vardı.

“Ölü mü diri mi?” Bektemir, atından inmeden dikkatle yanaştı. “Kim ki bu?”

Orada, Baydamtal Irmağı kenarında kimse yaşamıyordu, onlarca kilometrelik geniş bir alanda tek bir yerleşim yeri bile yoktu. Sadece bazen avcılar gelirdi, ama onlar da tanıdık kişilerdi ve her zaman muhakkak hidroloji şubesinde

mola verip Bektemir’le av hayvanları hakkında konuşur, ona danışarlardı. Hem yerde yatan bu kişi hiç de avcıya benzemiyordu. Şehirli gibi tıraş olmuştu, giysileri yağ içindeydi, bileğinde saati vardı.

Bektemir etrafına bakındı. Belli ki, bu kişi tüm gece burada böyle yağmurun altında yatmıştı. Nehir yatağından yükselen suların taşıdığı kum ve kil onu neredeyse yarısına kadar örtmüştü. Görünüşe göre çok genç bir delikanlıydı bu. Giysilerinin parçalanmış dirseklerine bakılırsa nehir yatağından yukarıya çıkabilmek için çok uğraşmış olmalıydı. Şu andaki yerde yatış şekli bile hâlâ yardan yukarı tırmanır gibiydi: sağ eli ileri uzanmış, parmakları spazm geçirmiş gibi bir gerginlikle taşları kavramıştı. Nereden, hangi taraftan gelmişti acaba? Anlamak mümkün değildi, yağmur çoktan tüm izleri silmişti.

Aniden delikanlı kımıldadı ve usulca inledi. “Oy, henüz yaşıyor!” diye sevindi Bektemir ve eyerden sıçrayıp inerek hemen kolundan tuttu:

“Hey, yoldaş! Duyuyor musun beni yoldaş?..”

Delikanlı cevap vermedi. Bektemir onu güçlkle sırtüstü çevirdi, gömleğinin yakasını açtı, elini yüreğine dayadı. Kalbi atıyordu. Bektemir delikanlının ceplerini yokladı Komsomol kimliği dışında bir şey bulamadı. Islak sayfalar birbirine yapışmıştı ve mürekkep dağılmaya başlamıştı. Zorlukla üç kelime seçebildi: “...Aliyev Nurbek... 1930...”

“Şu işe bak!” diye başını salladı Bektemir. Ardından atını, genç adamı eyerin üzerine yatırmaya en uygun konuma getirdi.

2

“Penisilin bitiyor, ne yapmalı?” Bunlar Nurbek’in uzaktan, bulanık bir şekilde de olsa duyduğu ilk sözlerdi. Ama bu sözleri söyleyen kimdi ve kime söylenmişti bunu bilmiyordu. Nurbek gözlerini açmaya çalıştı, ama başaramadı, zira gücü yetmiyordu ve tekrar sanki derin bir karanlığa yuvarlandı.

Ardından Nurbek birinin ağzından içeri su döktüğünü hissetti. Soğuk suyun bir kısmı çenesinden aşağıya akıp göğsünden içeriye girdi. Nurbek gözlerini açtı. Bu kez birinin üzerine eğilerek şunları söylediğini çok açık şekilde duydu:

“Bakın Asılbay Ata. Gözlerini açtı!”

Nurbek, sesi duyunca bunun sahibinin ya bir kız ya da genç bir kadın olduğunu tahmin etti. Ama konuşan kişinin yüzünü seçemiyordu, zira gözleri hiçbir şeyi tam olarak seçemiyordu, sanki etrafında bir sis perdesi var gibiydi. “Rüya görüyorum herhalde,” diye düşündü Nurbek. Ama

o sırada bir başkası daha konuştu ve sesine bakılırsa bu yaşlı bir adamdı.

“Eh, kızcağızım, sonunda delikanlı hayata geri döndü!” ve ferahlayarak bir oh çekti. “Büyük bir sevap işledin Asya! İşte bu Tanrı’nın inayeti ve ilaçların faydası!”

Aralarında bir şeyler daha fısıldaşıp sonra dışarı çıktılar. İhtiyarın, arkalarından kapıyı dikkatle kaparken, “Bırakalım dinlensin!” dediğini duydu.

Yavaş yavaş gözlerinin önündeki o sis dağıldı ve Nurbek merakla kireçle boyanmış, tertemiz bu küçük odayı incelemeye başladı. Buraya nasıl gelmiş olduğunu kavrayamıyordu, ama burada yaşayan insanın kültürlü biri olduğunu anlamıştı. Raflarda özenle dizilmiş kitaplar, masada ise bir tomar üzeri yazılmış kâğıt vardı. Köşede, içinde bilmediği bazı aygıtların yer aldığı bir dolap duruyordu. Duvar da, dağcılarının kullandığı türden gözlükler asılıydı. Pencere tarafına dikkatle baktığında ise üstüne bir ayna konulmuş olan komodini ve üzerindeki “Coğrafya Fakültesi” yazısının rahatlıkla seçilebildiği kalabalık bir grup insanın yer aldığı oldukça büyük fotoğrafı gördü. Pencereden dağların tepeleri, mavi bir kuşak gibi gökyüzü gözüküyor ve oldukça yakından, sanki hemen arkadan bir yerden ırmağın hiç dinmeyen sesi duyuluyordu.

“Anlamıyorum!” diye mırıldandı Nurbek. Bakışlarını aynaya yöneltti. Solgun, zayıf yüzü, uzamış sakalları ve sarılı kafasıyla yatakta yatan birisinin oradan kendisine baktığını gördü.

“Aaa!” diye haykırdı Nurbek ardından yüzü ısırap ve korkuyla kasıldı. Sanki nefret ettiği ve hor gördüğü birini

görmüş gibiydi. Delikanlı inledi, elleriyle yüzünü kapadı ve başını çevirdi. Kapı açıldığında ise korkuyla irkilerek ellerini yüzünden çekti. Odaya kayak giysileri içinde, ayağına kalın tabanlı dağ botları geçirmiş, kalın örgü saç beline kadar inen bir kız girdi.

“Daha iyisiniz değil mi?” diye gülümseyerek basitçe sordu genç kız ve elindeki çaydanlığı masaya koydu. Nurbek, pancar gibi kızardı, genç kız yanında ayakta dururken kendisinin yatakta yatması çok rahatsız edici gelmişti. Kalkmaya davrandı. “Ne yapıyorsunuz? Olur mu hiç öyle, hemen yatın ve kalkmaya çalışmayın!..”

Nurbek cevap vermek istedi, ama başaramadı, kaburgalarının altına keskin bir ağrı saplandı ve aniden boğulur gibi, kesintisiz öksürmeye başladı. İki büklüm oldu, göğsünü tuttu ve zorlukla hırlayarak nefes almaya başladı. Genç kız telaş ve korkuyla ne yapacağını, nasıl yardım edeceğini bilemeden odanın içinde koşturmaya başladı. Nihayet elini Nurbek’in başının altına sokarak kaldırdı ve bu şekilde delikanlının öksürüğü azaldı, genç kız ferahlayarak derin bir nefes aldı ve bir havluyla hastanın alnındaki terleri silmeye girişti.

“Ciğerlerinizi çok kötü üşütmüşsünüz. Kendinizi sakınmanız gerek. Dün akşamdan beri bilincinizi kaybetmiş bir şekilde yatıyordunuz. Çok yüksek ateşiniz vardı. Bakın bugün bile otuz dokuz derece. Yatın... Kendinizi evinizde gibi hissedin... Ben burayı size bırakıp geçici olarak radyo istasyonu kulübesine taşındım...”

Nurbek öksürük nöbetinden sonra halen tam olarak kendine gelememişti ve genç kıza ne cevap vereceğini, ne diyeceğini bilemiyordu. Sadece endişeli ve mahcup bir şekilde

ona bakıyordu. Bir erkek çocuğu gibi giyinmiş olan bu kız, nedense sanki daha önceden tanışıyorlarmış gibi her geçen dakika ona daha tanıdık ve yakın geliyordu. Karşısında tipik, esmer bir Kırgız kızı vardı. Biraz genişçe olan yüzü ve hatları belirgin bir güzellikteydi, açık alnı rüzgârların ve dağ güneşinin etkisiyle bronzlaşmıştı. Sıkı, dolgun dudakları, sanki birazdan gülümseyecekmiş gibi hep hafif açık duruyor ve bu da onun yüzüne çocukça bir saflık ve sevimlilik katıyordu. Genç kızın sadece gözleri ciddi ve düşünceliydi. Küçük, ama güçlü elleriyle anaç bir tavırla yatağı düzeltti ve Nurbek'in ayaklarını sıkıca battaniyeye sardı.

“Yatak biraz kısa, sanki yastığı biraz yukarı koysak daha iyi olacak değil mi?”

“Yok, hiç rahatsız olmayın... Böyle sorduğum için kusura bakmayın ama hemşire, bana nerede olduğumu söyleyebilir misiniz?”

Genç kız şaşkınlıkla gözlerini açtı.

“Burası hidroloji şubesi!”

“Hidroloji şubesi mi?”

“Evet! Baydamtal Irmağı'nı duymadınız mı? Sizi Bektemir Amca buldu. Onu tanıyor musunuz?”

“Hayır... Hatırlamıyorum...”

“Bektemir bizim hidroloji teknisyenimiz.”

“Burada insanlar mı ikamet ediyor yani?”

“Evet, ama sayımız çok az, Bektemir'in ailesi ve ben yaşıyoruz burada...”

“Siz burada çalışıyor musunuz?”

“Evet, ben hidrolog, yani su bilimciyim.”

“Yardımlarınız için çok teşekkür ederim, hemşire, ama...”
Nurbek sözünü bitirmeden sustu. Sonra sordu: “Bana adınızı söyler misiniz?”

“Asya. Sizinki de Nurbek, öyle değil mi? Siz herhalde Baydamtal’a önemli bir iş için gelmiş olmalısınız, değil mi?”

Nurbek cevap vermedi. Başını çevirdi ve battaniyenin altına kayd, ama sonra tekrar doğruldu ve dimdik genç kızın gözlerinin içine bakarak konuştu:

“Ben bir suçluyum!”

Asya usulca elindeki çaydanlığı masaya bıraktı.

“Suçlu mu? Nasıl suçlu? Yani siz kaçaksınız ve şimdi dağlarda mı saklanıyorsunuz?”

“Evet hemşire! Siz muhtemelen bir insan kurtardığınızı sanıyorsunuz... Bu aslında doğru ve benim yerimde kim olsa size ömrünün sonuna kadar minnettar kalırdı... Ama ben kaybolup gitseydim, ırmak kemiklerimi sürükleyip götürseydi çok daha mutlu olurum.”

Asya şaşırmişti, ama yine de kendinde hastayı sakinleştirmeye çalışacak gücü buldu:

“Olur mu hiç öyle, sakinleşin lütfen! Sizin heyecanlanmanız lazım. Öyle yerinizden kalkmaya çalışmayın!”

“Gitmeyin hemşire! Çok rica ediyor, yalvarıyorum size, lütfen beni dinleyin!” Delikanlı en çok Asya’nın onu dinlemeden çekip gitmesinden korkmuşa benziyordu. “Durun Asya, hiçbir şeyi gizlemeden size her şeyi anlatacağım...”

3

Baharın ilk günlerinden birinde Nurbek fabrikadan çıktı, boynundan yün atkısını çıkarıp cebine soktu ve geniş omuzlarını dikleştirerek tüm gücüyle kocaman derin bir nefes aldı. Gözüne çarpan her şeyi mutlu bakışlarla sanki okşuyordu: sokağı, fabrika binalarını, gökyüzünü, parkı...

Nurbek, uzun boylu, yakışıklı bir delikanlıydı ve şimdi böyle dikilmiş, çenesini hafifçe ileri çıkarmış, güçlü dudaklarını sımsıkı kapatmış, gururla etrafına bakarken genç adamın cazibesi yanından geçenlerin her zamankinden çok dikkatini çekiyordu.

O gün, Nurbek baharın gelişini özellikle hissetmişti. Hava nemliydi ve gökyüzü, güneşi kapayan kirli gri renkte bulutlarla kaplı olsa da, asfalttaki kar erimeye başlamıştı ve oluşan derince su göletlerinden kanallara doğru akan sular hafiften gürüldüyorlardı. Baharın ilk müjdecisi olan kayısı ağacının dalları avlulardan sokaklara taşıyor ve açan çiçeklerinin hafif kokusunu etrafa yayıyorlardı.

Nurbek, trolleybüse bindi. Baharla ilgili his ve düşünceler henüz beyninde ve yüreğindeydi. Önündeki günler Nurbek'in yaşamında büyük bir öneme sahipti ve ona ilginç şeyler vaat ediyordu. Uzak bir dağlık bölgedeki tarıma ilk defa açılan topraklarda kurulan bir sovhoza^{*} makine teknisyeni olarak gidecekti. Oraya ilk gidenler arasında yer alacaktı. Parti görevlisi, dosyasına onunla ilgili olarak kalifiye ve becerikli bir teknisyen olduğunu ve fabrikanın ona duyduğu güveni boşa çıkarmayacağından emin olduğunu yazmıştı...

Komsomol bölge komitesinin verdiği seyahat belgesi elindeydi ve kısa bir süre sonra kulüpte kendisi için bir uğurlama düzenleyeceklerdi: Pek çok içten, sıcak söz söylenecek, iyi dilek ve temennilerde bulunulacak, müzik, dans, kahkahalar, dostça tokalaşmalar ve kucaklaşmalar olacak sonra da... Sonra da... Yüreğini dolduran duyguları ve beklentileri tarif etmek kolay değildi Nurbek için... Bir sözcükle söylemek gerekirse önünde yeni bir yaşam, yeni bir iş, yeni arkadaşlar vardı!

Nurbek, tarıma ilk defa açılacak olan o toprakların ilk fatihlerinden biri olacaktı. Orada, dağlarda, asırlarca insan eli değmemiş topraklarda buğday ekilecek, yollar açılacak, ve halk şöyle diyecekti: "Burası bizim köyümüz, bizim okulumuz, bizim atölyemiz!" Bundan büyük bir mutluluk olabilir miydi hiç! Nurbek bunu düşündüğünde kollarına büyük bir güç doluyor ve derhal işe koyulmak arzusuyla yanıp tutuşuyordu.

* SSCB'de kırsal alanda kurulan, ziraat ve hayvancılıkla uğraşan devlet çiftliklerine verilen isim.—çn

Bahar dağlara çok geç geldi. Ekim dışında sovhozda yapılacak bir ton iş vardı. Zirai donanımı getirmek, yakıt temin etmek, tamirhaneyi gerekli alet edevatla donatmak, konut, yemekhane ve banyoyu inşa etmek... Daha önce yerleşim olmayan bir yerde her şeyi sıfırdan yapmak lazımdı ve her şey önemli, her şey gerekliydi. Bir şeyi hallediyordun, daha dinlenmeye vakit kalmadan hemen bir diğerine geçmen gerekiyordu, sonra bir üçüncüsüne... Ancak makine teknisyenlerinin en önemli işi elbette ekim, dikim işleriydi...

Bu ıssız ve vahşi dağ başında, yaşamın kalp atışlarını başlatmanın öyle o kadar da basit ve kolay bir iş olmadığı ortaya çıkmıştı. Ancak zorluklar Nurbek'in coşkusu azaltamamıştı. O hep aynı tutkulu, heyecanlı, sebatkâr ruhunu korudu. Bunlara yeni karakter özellikleri de eklendi. Nurbek katılaştı, çabuk parlayan biri oldu, her şeyin tam da kendi söylediği ve istediği gibi olması için her şeyi yapan birisi haline geldi. Her şeyi şahsen, kendi elleriyle yapmak istiyor, kendine bağlı asatlarından biri verilen bir görevi yapmadığında o kişiye rahat, huzur vermiyordu. "Sen nasıl bir insansın!" diye bağırırdı çoğunlukla. "Bu kadar basit

bir şeyi bile beceremiyor musun? Senin gibileri buraya kim yolluyor acaba?.. Çekil kenara ben kendim yaparım!”

Nurbek elini hangi işe attıysa ne yapar eder o işi muhakkak tamamına erdirirdi. Sanki Nurbek’siz hiçbir şey halledilemezmiş gibiydi. Ne zaman bakılsa onun her daim hazır, nazır, dinç ve enerjik olduğu görülürdü. Çadırları kendisi kurar, yığılmış karları temizlemek için buldozeri o sürer, atölyelere iş tezgâhlarını bizzat monte ederdi...

Ve sadece mecburen çadırlarda beklemek zorunda kaldıkları, uzun, dinmek bilmeyen yağmurlu günlerde delikanlının içini bir hüznün kaplardı. Nurbek, o zamana kadar niçin bir türlü kimseyle yakınlaşamadığına, niçin yüreğinden geçenleri paylaşabileceği candan, samimi dostlar edinemediğine şaşırırdı. Üstelik birlikte çalışırken insanlar ona itaat ediyor, asla sözünden çıkmıyor ve sanki hürmet de gösteriyor gibiydiler, ama mesai bittiği an onunla hiç kimse konuşmuyordu bile... Böyle zamanlarda o, valizinden bir fotoğraf çıkarıp içini çekerek fenerlerin donuk ışığında uzun uzun ona bakardı.

Aynagül, fotoğrafında da çok güzeldi. Fotoğrafından en sevdiği parfümün kokusu yükselirdi.

Aynagül, bir bakanlıkta sekreter olarak çalışıyordu. Yumuşak yolluklarda ve halılarda yürümeye alıştığından mı, yoksa doğuştan mı bilinmez, yere tüy gibi basardı, yürüyüşü inanılmaz alımlı ve zarifti...

Nurbek, genç kıza tarıma açılmamış topraklara gideceğini söyleyip görevlendirme yazısını gösterdiğinde hiç de delikanlının beklediği gibi onun boynuna atılmamıştı.

“İyi düşündün mü?” diye sormuştu alnını buruşturarak.

“Evet, ne olmuş ki?”

“Şey, yok bir şey...” Ve bir an durup usulca eklemişti: “Demek sen beni sadece sözde seviyordun...” Aynagül’ün dolgun kirpikleri gözyaşları ile ıslanmış ve gözleri daha da güzelleşmişti. Nurbek, şaşırmıştı, böyle bir çıkış beklemiyordu.

“Nereden çıkardın şimdi bunu Aynaş? Sovhoza gidip seni unutacak değilim herhalde! Ben ikimiz orada birlikte nasıl yaşarız onun hayalini kuruyorum...”

Elbette Aynagül hemen oraya gitmeyi düşünmüyordu. Nurbek de ona bunu teklif edemezdi zaten. Önce kendisinin konut tahsisinden yararlanması, adam gibi oralara yerleşmesi falan gerekiyordu, ancak ondan sonra evlenmekten bahsedilebilirdi.

Aynagül, Nurbek’i uğurlarken armağan olarak ona işte o fotoğrafını vermişti.

“Git bakalım Nurbek!” demişti küskünce dudaklarını büzerek. “Kafana bir şeyi taktın mı, vazgeçmeyeceğini biliyorum! Sadece eğer orası hoşuna gitmezse kendine eziyet etme, dön gel, ben seni bekleyeceğim... Fabrikada sana ne diyeceklerine ise kulak asma, onun bir önemi yok... Her zaman iş bulursun. Hah, bir de ne olur ne olmaz, gideceğin kazada benim dayım yaşıyor, işte adresi. Gerektiğinde ona danışmaktan çekinme, o her konuda sana yardımcı olabilir...”

Ama sonradan ortaya çıktı ki, Aynagül’ün verdiği adres doğru değilmiş. Meğer genç kızın dayısı güney geçidinin ötesinde, komşu kazada yaşıyormuş. Nurbek bunu daha sonra bölgenin yerlileriyle konuşup, onlara sorduğu zaman öğrenmişti.

Sovhoz gözle görülür şekilde, günden güne gelişiyor ve büyüyordu ve Nurbek Aynagül ile kaderlerini birleştirecekleri günü sabırsızca, iple çekmekteydi.

5

Dağlarda bahar bazen uzun süre yolunu gözletir, ama bir kere de gelince hızla her yere nüfuz eder.

Aşağıda, vadilerde her taraf yeşillenir, genç fidanlar büyür, dallanır ve yaprakları hızla büyüyerek gölge vermeye başlar. Bahar aşağıda yerini yaza bırakmaya başladığında ise bu sefer çayırları rengârenk çiçeklere boğarak yukarıya, dağlara doğru çıkmaya başlar.

Dağlık bölgede baharın kendi yasaları ve tekrarı olmayan güzellikleri vardır.

Sabahtan kar yağar, öğleden sonra ise güneş çıkar ve karları eritmeye başlar, karların arasından çiğdemler kendilerini gösterir, akşama ise toprak neredeyse kurur. Gece ırmak ve çaylarda don yapar. Ertesi sabah tepeden baktığında ise insanın nutku tutulur, bahar tüm başdöndürücü renkleriyle yamaçlara kurulmuştur bile. Gökyüzü masmavidir, minicik bir bulut bile görülmez. Toprak tıpkı yeni giysilerini giymiş genç bir kız gibi, zümrüt yeşili çimenlerin

üzerinde parlayan çiğ damlalarıyla sanki insana mahcup bir şekilde gülümser... Haykırdığında ses uzun süre yüksek tepeler arasında yankılanarak çok uzaklara kadar uçar gider... Hiçbir güç, ne kar, ne sis, ne yağmur, ne rüzgâr, baharın gelişine mani olamaz. Bahar yeşil bir yangın gibi dağdan dağa, tepeden tepeye atlayarak gittikçe yukarıya, daha yukarıya, en tepeye, sonsuz buzulların olduğu yerlere kadar çıkar.

İnsanlar her yerde, bir an önce bahar ekimini yapıp bitirmek için büyük bir uğraşa başlarlar, özellikle dağlarda... Buralarda eğer süreyi biraz geçirirsen ekilen tohumlar olgunlaşmaz ve gece donu hepsini kırar.

Nurbek, sovhozun en uzak tarlasının bulunduğu Çon-Say'a akşamüzeri geldi. Daha motosikletten inmeden kenarda hareketsiz yatan traktörü gördü. Hayıflanarak derin bir iç geçirdi, motosikletinin kontağını kapattı ve koşar adım traktörün yanına gitti. Daha uzaktan, nefes nefese, kızgın bir sesle bağırdı:

“Hey, sen, ne diye duruyorsun? Yine traktörü mü bozdun?”

Genç traktör sürücüsü Jumaş, aceleyle sigarasını yere atıp üzerine ayağıyla basıp söndürdü.

“Traktörde sorun yok!” diye cevap verdi ve hemen ardından kendini haklı çıkarmak istercesine ekledi: “Burası toprağı sürmek için tehlikeli olduğundan durduk ustam.”

“Ne?” Nurbek yumruklarını sıkarak gencin üzerine yürüdü. “Aklın başında mı senin?”

“Eee, bakın şimdi, teknisyen yoldaş...”

“Doğru düzgün anlat şunu! Traktör ne zamandır bekliyor? Cevap ver!”

“Bir saattir...”

Nurbek yumruklarıyla havayı dövdü:

“Kim izin verdi? Kim? Hangi aptal?”

“Traktör devrilebilir, dediler, çalışmak tehlikeliymiş!”

“Nereye devrilecekmiş? Ne saçmalıyorsun sen?” O sırada ekipbaşı Trofimov yanlarına geldi. Nurbek, öfke saçan gözlerini Trofimov’a çevirdi ve onu tepeden tırnağa süzdükten sonra başını kızgınlıkla geriye atarak konuştu:

“Sizden asla böyle bir şey beklemezdim! Traktörü çalışmaktan alıkoyduğunuz için parti toplantısında hesap vereceksiniz!”

İri yarı, geniş omuzlu Trofimov, alışkanlıkla, fırça gibi bıyıklarını ağır ağır burarak söylenenle tamamen hemfikirmiş gibi başını sallayarak konuşmaya başladı:

“Traktörü durdurmak zorunda kaldık teknisyen yoldaş,” diye yavaş yavaş konuşmaya başladı kalın sesiyle. “Bekleyelim dedik; nasıl olsa siz, ya da ziraat mühendisi gelecektiniz ve durumu hep birlikte değerlendirebilecek, düşüncenizi alabilecektik... Arazi, traktörü sürmeye uygun değil, eğim çok fazla... Bakın ne kadar dik bir eğim var... Traktör devrilebilir ve insanlara zarar verebilir! Hele bir bakın traktör nasıl bir açıyla duruyor!..”

Nurbek çömeldi ve açığı anlamaya çalışarak baktıktan sonra önemsemez bir tavırla elini salladı:

“Gereksiz bir tedbirlik! Bu traktör lastik tekerlekli değil paletli, bunlar çok daha dik eğimlerde bile çalışır ve asla devrilmezler!”

“Ben, dağlarda, Tanrı’ya şükür, yirmi yıldır çalışıyorum Nurbek Aliyeviç. Çok şey gördüm! Siz ise işinizde

yenisiniz. İnanın bana burada çalışmak doğru değil, çok tehlikeli.”

Artık bu kadarı da çok fazlaydı! Ne yani, Nurbek, işini bilmiyor muydu?! Üstelik Jumaş da oradan atıldı:

“Ekip başı doğru söylüyor. İnsan korkuyor!”

“Korkuyorduysan evinde, çadırında otursaydın!” diye dışlarının arasından cevap verdi ona Nurbek. “İşlenmemiş topraklarda korkaklara yer yok! Söyleyin bana Trofimov yoldaş, parti bizi buraya niçin yolladı? Daha bir tepeye bile çıkamıyorsak verilen görevi nasıl yerine getireceğiz?!”

“Böyle olmaz teknisyen yoldaş,” diye itiraz etti Trofimov. “İşimizi akıllıca yapmalıyız, düşüncesizce atılğanlık yaparak değil. Yaptığımız işin çok ciddi sorumluluğu var!”

“Ne öneriyorsunuz? Elimiz kolumuz bağlı böyle bekleyelim mi?”

“Bu sözlere ne gerek var teknisyen yoldaş? Biz ne zaman elimiz kolumuz bağlı oturduk ki? Madem burası toprağı sürmek için uygun değil, biz de uygun olan başka bir yere geçelim.”

“Ay çok sağ ol tavsiyen için! Demek ki biz toprağı sürmek yerine oradan oraya göç edeceğiz, öyle mi? Bir dakikanın bile bize maliyetinin ne olduğunu hiç düşündünüz mü? Biz şimdi başka bir yere geçinceye kadar on hektar toprağı sürmek mümkün olurdu. Üstelik size hatırlatmak isterim ki, uymak zorunda olduğumuz bir plan, grafik ve rotalarımız var. Kendi kafamıza göre iş yapmaya hakkımız yok!”

“Niçin öyle diyorsunuz, teknisyen yoldaş? Planı değiştirmek mümkün. Ben size bir kez daha hatırlatmak isterim ki,

bu meyilli yerde hiç kimse traktör sürmek istemiyor. Kime isterseniz sorun!” Trofimov böyle diyerek eliyle etraflarına toplanmış olan traktör sürücülerini gösterdi. Sürücülerden hiçbiri tek bir söz sarf etmedi, ama yüzlerindeki katı ifadeden onların Nurbek’in tavrını onaylamadıkları belli oluyordu.

“Herkesin hayatı kıymetli,” dedi Trofimov, traktör sürücülerinin ortak düşüncesini dile getirir gibi, “böyle meyilli yerlerle şaka olmaz teknisyen yoldaş!”

“Hiç de değil! Siz herkesi korkaklığa alıştırıyorsunuz! Ben sovhozun makine teknisyeniyim, hangi aracın nerede kullanılacağını da müsaadenizle ben bileyim. Hem bırakın artık lafı! Siz bir komünistsiniz Trofimov yoldaş, zorluklardan kaçmanız değil onlarla boğuşmanız gerek! İnsanlar sizi örnek almalı!”

Trofimov sonunda patladı:

“Zamanında senin gördüğünden çok daha fazla zorluk gördüm ben genç adam!” diye bağırды tüm vücuduyla ileri çıkarak, öfkesini güç zapt eder bir haldeydi. Sonra keskin bir şekilde arkasını döndü ve yürüyüp gitti.

Trofimov’un ardından diğerleri de ayrılmaya başladılar. Nurbek yalnız kaldı. Bu durum artık katlanılabilecek gibi değildi ve içini acı bir güceniklik kapladı. Nurbek, yerinden fırladı, Trofimov’a yetişti ve kolundan yakaladı:

“Size emrediyorum! Derhal traktörü çalıştırın!”

Trofimov ağzını hiç açmadan Nurbek’i tepeden tırnağa bir süzdü, ardından sessizce kolunu bir hareketle onun elinden kurtardı ve yürüyüp gitti.

Gece yarısını çoktan geçmişti. Yukarıda, dağların tepelerinde, bulutlar sanki gece yatısı için aşağıya inmiş gibi gözükmüyorlardı. Birbirlerinin içine girmiş, iyice sıkışmış ve şimdi de sessizce kımıldamadan yatıyorlardı zirvede. Etrafa tam bir sessizlik ve sükûnet hâkim olmuştu. Uzaklardan, epey uzaklardan, ta aşağıda çalışan traktörlerin sesleri zorlukla işitiliyordu. Ekipteki herkes uyuyordu. Bir tek Nurbek'in gözüne uyku girmiyordu. Acı veren, dayanılmaz bir utanç ve gücenme duygusu yüreğini sıkıştırıyordu. Bir o yana, bir bu yana dönüyor, derin derin iç geçiriyor, kendi kendine mırıldanıyordu. Evet, Trofimov bugün onu rezil etmişti, hem de herkesin önünde rezil etmişti! Yok, bunu böyle bırakamazdı! Ne pahasına olursa olsun haklı olduğunu kanıtlamalıydı, otoritesini ancak bu şekilde tekrar kurabilirdi!

Nurbek, dikkatle yerinden kalktı ve sessizce çadırdan dışarı çıktı. Çabucak etrafına bakındı, kimsecikler görünmüyordu. Hırsız gibi saklanıp gizlenerek bir köşeye koşturdu ve yarın altında gölgelere karıştı.

Bir süre sonra dik meyilli arazinin orada, traktörün yanında bir cep feneri ışığı birkaç kez ışıldadı. Sonra aniden gecenin sessizliğini sanki bir makineli tüfek sesi böldü: "Ta-ta-ta-ta!" Bu ses motoru çalıştırılmış olan traktörden geliyordu. Bir saniye sonra sanki gereğinden fazla gürültü çıkardığını anlamış gibi traktör daha küçük devirde ve daha az gürültü çıkararak düzenli bir şekilde çalışmaya başladı.

Farlar yandı ve araç hareket etti. Kumanda manivelalarını sıkıca kavramış olan Nurbek büyük bir gerginlikle ileriye bakıyordu. Traktör eğim boyunca tırmanmaya başladı.

“Evet, teknik araçlar insanın iradesine tabi, sadece yönetmesini bilmek gerek, o zaman nereyi işaret edersen oraya gideceklerdir! Bunun için ise cesur, kararlı ve direngen olmak gerekiyor! İşte en canlı örneği, Nurbek, başkalarının cesaret edemediği yerde traktörü sürüyor!”

“Hayır, traktör devrilmeyecek! Boğa gibi! Yüzünüz kızaracak, utanacaksınız!” diye haykırdı Nurbek, heyecanla titreyerek.

Traktör gerçekten de yokuş yukarı çıkıyordu. “Niçin o kadar korktular?” diye düşündü Nurbek. “Hakikaten, sürekli olarak bir tarafa eğilmiş şekilde sürücü koltuğunda oturmak hiç de rahat değil, ama sonuçta bu ufak rahatsızlığın ne önemi var ki!”

İleride bir tümsek vardı. Traktörün önü iyice yukarı kalktı neredeyse devrilecek gibi oldu, ama Nurbek çabucak hızı arttırdı ve o tehlikeli yeri bir hamlede geçiverdi. Sürülecek yerin sonuna gelince traktörü geri döndürdü. Nurbek artık zafer kazandığına tamamiyle inanıyordu:

“Size kim olduğumu kanıtlayacağım!” diye bağırdı büyük bir hırsla. “Sabaha kadar tüm bu yamacı süreceğim hat-ta gerekirse tepeleriyle birlikte tüm bu dağ! Yarın kimin haklı olduğunu anlayacaksın Trofimov!”

Nurbek, ikinci hattı çekiyordu. İçinde daha önce fark etmediği bir güç hissediyordu ve ona sanki traktörle yekpare bir çelik bütünlük oluşturmuşlar gibi geliyordu.

İleride yine bir tümsek görüldü.

“Mesele değil!” diye sakinleştirdi kendini Nurbek.

Traktör büyük bir homurtuyla tümseğe çıktı ve aniden motor bayılmaya başladı.

“Mesele değil!” diye kendine cesaret vermeye çalıştı Nurbek...

Elleri kumandalardaydı. Üçüncü vitesine geçti... Traktör deli gibi kükredi, sıçrar gibi hamleler yaptı ve ardından iyice yatmaya başladı. Aracı tümüyle yukarı çevirmek gerekiyordu yoksa devrilecekti! Nurbek, geriye doğru eğilerek var gücüyle sağ manivelayı kendine çekti. Traktör paletleriyle toprağı kaldırarak aniden döndü ve o dik meyili alacak gücü bulamayarak durdu, olduğı yerde susup kaldı, radyatörün olduğı burun kısmı ise tamamen havaya dikilmişti. Kan başına ıktı Nurbek’in: “Ne yapmalı? Vitesi değiştirmek lazım acele! Haydi! Motor durdu! Ne yapmalı?”

Ama artık düşünmek için çok geçti. Bir saniye sonra motoru susmuş traktör geriye kaydıldı, gürültüyle pulluğı da kendine doğru çekip devrilmeye başlayınca da Nurbek kabininden yere atladı. Ardından her şey çok hızlı gelişti. Traktör yamaçtan aşağıya gittikçe hızlanarak ve delice bir ivme kazanarak yuvarlanmaya başladı. Yamacın sonunda tüm ağırlığı ve hızıyla kayalara çarptı.

“A-a-a-a!” diye haykırdı Nurbek, ama kendi sesini duymadı. Metalin taşa çarpmasından kaynaklanan devasa bir kıvılcım çaktı, kayadan kopan taşlar ve darmadağın olan aracın parçaları havada uçuşup toprağı yayıldı ve traktörün farları söndüğü için aniden bir karanlık çöktü.

Nurbek, ıplak ayakla, iç çamaşırlarıyla, ellerinde fener, koşturan insanlar gördü. Olduğı yerde sallandı, sanki ayaklarının altındaki toprak kayıyor, ufalanıyor gibiydi. İnsanlar iyice yaklaşmışlardı, endişeli sesleri duyuluyordu.

“Ben ne diye araçtan atladım ki?” diye fısıldadı Nurbek dehşet içinde “Traktörle birlikte ben de paralansaydım ya!”

Kararsızca nereye gideceğini ne yapacağını bilemeden dikildi, ardından karanlığa doğru deli gibi koşmaya başladı.

Nurbek, arkasına bakmaya korkuyordu. Başını omuzlarının arasına çekti, elleriyle yüzünü kapattı ve tökezleyerek yere yuvarlandı, ama hemen ardından sıçrayıp ayağa kalktı ve tekrar bir tavşan gibi koşmaya başladı.

“Çabuk! Hızla koş! Peşinden gelip yakalarlar. Haykırışları duyuyor musun? ‘Tut, yakala suçluyu, Yakala, tut!..’”

Nurbek var gücüyle koştu, hiçbir şey görmeden, rastgele koştu, koştu... Ama ayakları, kahrolası ayakları onu dinlemiyordu, sanki kurşun gibiydiler, kaldırmakta zorlanıyordu, ip gibi bükülüveriyorlardı, üstelik hava da yetmiyordu, sanki ciğerleri yanıyordu. Nurbek, hırsla tutup gömleğinin yakasını yırttı.

* * *

Sabahın erken saatlerinden beri iki kartal gökyüzünde dönmekteydi. Sadece arada bir kanatlarını isteksizce şöyle bir çırpıyor sonra uzun uzun daireler çiziyorlardı havada. Hemen hemen hiç kırmadıkları kanatlarını birazcık hareket ettirerek sanki gökyüzünde özgürce, keyiflerince yüzüyorlardı.

Bu derin ve hudutsuz ortama sadece kartallar hâkimdi. Ve de hükümdarlara yakışır bir ağırbaşlılık ve törensi bir yavaşlıkla hareket etmekteydiler. Her şey onların açık kanatlarının altına sığıyordu: dağlar, ovalar, karlı topraklar, ırmaklar! Her şeyi, yeryüzünde olup biten her şeyi, en ufak ayrıntısına kadar görmekteydiler.

İşte şimdi de dağ geçidinde oyuncak bebek büyüklüğünde bir insan peyda olmuştu.

“İnsan! Bak işte oradaki insan!” diye bir çığlık koyuverdi kartallardan birisi. “Görüyorum, bu bir insan!” diye cevap verdi diğeri.

Geçitte insan peyda olmuştu, ama kartallar istiflerini hiç bozmadan aynı sükûnetle gökyüzünde dönmeye devam ediyorlardı. Bu insan onları hiç endişelendirmemişti. Zaten o hiç kartalların yuvasını bozabilir miydi? Hayır, bu insan kendi gölgesinden korkuyordu, o ya bir kaçaktı ya da yolunu kaybetmiş bir talihsiz. Bu onun kararsız, sallapati adımlarından, etrafına korkuyla bakan gözlerinden belliydi, sık sık irkilmekte, bazen donmuş gibi durmakta, öylece bakakalmaktaydı. Böyle birisi geçit vermez kayalıklara tırmanıp, yuvalarına ulaşp, kartallarla mücadele edebilir miydi sanki? Hayır, elini bir kartal yuvasına sokabilmesi için kişinin kendisinin korkusuz bir kartal olması gerekir! Üstelik o zaman bile zaferi ancak savaş belirler. Kartallar yüz yüze dövüşmeyi sever. Düşman yuvaya sokulduğunda yuvanın sahibi haykırır: “Dur! Geri dön!” Ardından kartalın gazap çığlığı duyulur: “Hazır ol!” Ve çok yukarılardan bir taş gibi düşmanının üzerine hışımla iner! Havayı ıslık gibi bir ses çıkararak yarıp gelir ve pençelerini düşmanının göğsüne geçirerek onu uçuruma iter. Ardından kartallar uzun süre yuvalarının üzerinde uçarak kâh sevinç, kâh gazap, kâh dehşet çığlıkları atarlar uzun uzun...

O insanın ise böyle bir savaşı aklından bile geçirmediği belliydi, o nedenle bıraktılar yoluna gitsin.

Öğle vakti adam büyük geçide ulaştı. Onun uzaklaştığını ve yakında gözden kaybolacağını anlayan bir kartal diğeri haykırdı: “İnsan gitti!” Diğeri ona kısaca cevap verdi: “Gitti.”

6

Nurbek, büyük dağ geçidini nihayet aşır sonuna ulaştığında müthiş yorulmuştu. Belki de daha önce hiçbir insanın ayağının basmadığı derin karın içinden yürümüştü. Geçit boyunca dondurucu sert bir rüzgâr esiyordu. Kursağına tek bir lokma girmeyeli neredeyse tam bir gün olmuştu. Artık çabucak aşağıya inmesi gerekiyordu, belki de orada, düzlüklerde hayvancılıkla uğraşanların çadırlarına rastlayabilirdi. Yüksek dağ geçidinden dağlar ve manzara çok güzel görünüyordu. Aşağıda, derin ve geniş yatağının içinde coşkun akan büyük bir ırmak göze çarpıyordu. Ancak Nurbek, insan yerleşimi ile ilgili hiçbir belirti göremedi. Dermansızca bir kayaya oturup elleriyle yüzünü kapadı. “Bu vahşi, ıssız dağlarda insan ne arar!” diye geçirdi içinden. “Ancak kendim gibilere, yani aptallara rastlayabilirim!” Başını iyice düşürdü ve gözlerini kapadı.

Güçlü bir rüzgâr esintisi ateşi ya söndürür ya da daha da harlar. Eski Nurbek sönmüştü. Şimdiki Nurbek bir lokma ekmek, ateş yakıp ısınacak ve barınacak yer hayal eden bir kaçaktan başka bir şey değildi.

“Benim Aynagül’ümün dayısının yaşadığı kaza merkezine ne zaman ulaşabileceğim acaba?” diye düşündü Nurbek. “Demişlerdi ki, bu dağ geçidinden sonra yayan iki günlük yol var. Ben yol parasını ondan borç olarak alırım ve şehre dönerek bundan böyle tarıma açılmamış topraklar sözünü ağzıma almayacağıma dair Aynagül’e ant içerim!”

Nurbek kalktı ve aşağıya, ırmağa doğru yürümeye başladı. Yukarıdan yol hiç de zor gözükmemişti, her şey göz önünde ve açıktı. Ama bir süre sonra Nurbek yüksek kayalıkların arasında kaldı, öyle ki, etrafını görmesi mümkün olmuyordu. İçini bir korku kapladı. Bir an önce bu kayalık kesimden uzaklaşmak için neredeyse koşar adım yürümeye başladı. Sanki birden gece çökmüş gibi ortalık hızla kararmaya başlamıştı. Nurbek, kafasını kaldırdığında yere gittikçe yaklaşan, kapkara bulutların gökyüzüne doluştuğunu gördü. Daha da hızlandı. Gök gürledi ve ardından büyük ve ağır yağmur damlaları kayalıklara düşmeye, peşinden soğuk ve sert bir rüzgâr esmeye ve iri dolu taneleri yeri dövmeye başladı. Biraz sonra dolu, sağanak yağmura çevirdi. Kara bulutlar artık gökyüzünü tümüyle kaplamış ve taşıdıkları nemin ağırlığından yere çökmeye başlamışlardı. Hava tamamen kararmıştı. Nurbek, nereye saklanacağını bilemedi. Sığınacak uygun bir yer bulmak için sağa sola koşuşturdu. Yıldırımlar ise sanki onun nerede olduğunu ve ne yaptığını merak ediyorlarmış gibi yanı başındaki kayalıkların üzerinde çakıp bir anlığına toprağı ve bulutları aydınlatmaktaydı. Gökler sanki dev kahkahalar atıyormuş gibi bir ses çıkararak gürüldüyordu: “Aha-ha-ha-ha!”

Nurbek ne yapacağını tamamıyla şaşırmış, şaresiz kalmıştı. Nereye gitmesi, ne yapması gerektiğine karar veremiyordu. Tepeden kopup gelen kocaman bir kaya g m b rdeyerek başının üzerinden uçup aşağılara doğru gitti. Onun ardından irili ufaklı başka kaya parçaları karşılarına çıkan her şeyi silip süpürerek yuvarlanmaya başladı. Sonunda önlerine çıkan Nurbek'i de aralarına alarak aşağılara doğru yuvarlanıp gittiler...

7

Nurbek birkaç gün sonra ilk kez avluya çıktı. Ama yaralı ayağı hâlâ topallamasına neden oluyordu ve öksürüğü de tamamen geçmiş değildi.

Onu bulup getiren ve başına gelenleri öğrenen insanlar sanki kendi aralarında Nurbek'e o kötü olayı anımsatmamak için anlaşma yapmış gibiydiler. Her halükârda henüz kimsenin kendi önünde bu konudan bahsettiğini duymamıştı. Aslında Asya ona bu olayla ilgili hemen ve lafı hiç dolandırmadan fikrini söylemişti:

“Ben sizin yerinizde olsaydım öyle davranmazdım! Sorumluluk almaktan korkan...” Asya sözünü tamamlamadan susmuş ve acıyan gözlerle kısa bir süre Nurbek'e baktıktan sonra, derin bir iç geçirerek konuşmasını sürdürmüştü: “Siz her şeyi tüm dürüstlüğünüzle anlattınız, sizin bunu yapmış olabileceğinize hiç inanamıyorum!”

Nurbek, biraz cesaretlendi: “Asya beni anladı,” diye düşündü. “Demek ki, ben o kadar da kötü bir insan değilim. Bana inanıyor. Peki ya başkaları inanacak mı?” Ama bir

dakika sonra zihnine başka düşünceler hücum etti: “Niçin beni ihbar etmiyor, ele vermiyorlar? Yoksa iyileşip yataktan kalkmamı mı bekliyorlar? Suçlu olduğum bir gerçek değil mi, sanki? Tabii, ben aslında bitmiş bir insanım! Acınacak hiçbir tarafım yok, muhakkak cezalandırılmam gerek!” Aynagül’ü hatırladığı her seferde ise farklı düşünüyordu: “Yok, ben bir an önce buradan gitmeliyim. Böyle yaşamak canıma yetti. Ben Aynagül’e dönmeliyim ve biz onunla sakin ve mutlu bir hayat sürmeliyiz.”

Geceleri, uykusuz, yatakta dönüp dururken Nurbek insanlara motorun niçin durduğunu nasıl açıklayacağını hayal ediyordu. Açıktı ki, sıradan traktörler, dağlık, yüksek yerlerde çalışmaya uygun değildi. Traktörlerin yüksek rakımlı yerlerde çalışmalarını sağlamak için iyileştirilmeleriyle ilgili bazı düşünceleri vardı... Ama artık tüm bunlar ne işe yarardı ki?.. Geri dönmeye cesaret edebilir miydi, dönse bile insanların yüzüne bakmaya cesaret edebilecek miydi?

Her gün sabahtan Asya ve hidroloji teknisyeni Bektemir, geçiş noktasına gidip teleferik teknesine çıkıp oturuyor ve oradaki bocurgatı çevirerek tekneyi asılı olduğu çelik halatlar üzerinde hızla ilerletip ırmağın diğer yakasına geçiyorlardı. Ardından ırmak kenarından yürüyerek yukarıya, Baydamtal Irmağı’nın kar altındaki kaynaklarına doğru ilerliyorlardı. Asya, orada kendi bilimsel-mesleki gözlemlerini gerçekleştiriyordu. Nurbek, onlar teleferiğe bininceye kadar onlara eşlik ediyor, sonra da geri dönüyordu. Sonra tüm gününü Asılbay ile geçiriyordu. İhtiyar, oğlundan farklı olarak konuşkan ve iletişime açık birisiydi. Yaklaşık yetmiş yaşındaydı, ama sabahtan akşama kadar hiç oturmaz, sürekli hareket halinde ve muhakkak yararlı

bir işle meşgul olurdu. Uzun boylu, tıpkı bir değnek gibi kupkuru ve kemikli bu ihtiyarın hayret verici şekilde genç gözleri vardı. Bu gözler, sürekli yeni ve ilginç bir şeyler arar gibi dünyaya sürekli bir merak ve hayranlıkla bakıyordu.

Bir gün Asılбай onun elinden tutup gizemli bir tavırla şöyle demişti: “Haydi gidelim sana bir şey göstereceğim!” Nurbek’i yüksek olmayan bir tepeye çıkarmıştı. Tepenin güneşli olan tarafının eteklerinde yeni dikilmiş genç elma ağaçları vardı. Yaklaşık bir düzineydiler. Elma ağaçlarının bir tanesi pembe çiçekler açmıştı.

“Bu ilk açan!” demişti Asılбай fısıltıyla. “Asya elma fidanlarını şehirden bizzat getirmişti. O zaman ben şaşırmıştım: Sen bunları niçin getirdin kızım diye sordum ona. Bu elma fidanları buraların soğuğuna dayanabilir mi? Olmaz Asya, bu fidanlar burada yaşayamazlar! O ise bana sordu: “Nereden biliyorsunuz, niçin yaşayamayacaklarını düşünüyorsunuz? Denemek ve bakmak lazım...” O zaman mahcup olmuştum bu konuşma nedeniyle. Şimdi ise, görüyorsun ya, iki sene geçti... İlk kez çiçek açtı. Asya henüz bilmiyor. Bir görse mutluluktan havalara uçar. Elbette havalara uçar, zira çok önemli bir şey bu! Demek ki, insanlar Baydamtal’a yerleştğinde kendileri için bağ, bahçe kurabilecekler!”

Dağların tepelerinden güneşin ilk ışıklarının görüldüğü ve ırmağın üzerindeki hafif sis örtüsünün aydınlatığı sabahın erken vaktinde Nurbek her zamanki gibi Asya’yı teleferiğe kadar geçirmek üzere dışarı çıkmıştı. Delikanlı, Asya’nın nedense hep Baydamtal Irmağı’na yaklaşırken heyecanlanmaya başladığını gözlemlemişti. Birden dikkat kesiliyor, zarif bir hareketle başını kaldırıyor ve genç adamı ardında bırakarak ırmak kıyısına koşuyordu. Asya’nın sevgili bir kayası vardı; bu büyükçe bir kısmı suyun

üzerinde kalan bir kayaydı. Genç kız doğrudan onun üzerine koşuyor ve tam kıyısında dikiliyordu. Burada güneşin ilk ışıklarına yüzünü dönerek ırmağın çıkardığı sesleri büyük bir şevkle dinliyordu. Çoğunlukla Baydamtal'ın coşkun akıntılarından birine işaret ederek bir şeyler haykırıyordu. Ancak sözler duyulmuyordu, zira ırmağın çıkardığı gürültü onları örtüyordu. Sadece bazen tek tük sözcükler iştiliyordu: "Ay-ay ay! Nurbek!... Bak... Baydamtal..."

"Ne diyorsun? İştilmiyor Asya!"

O zaman genç kız gülerek ellerini çırpardı.

Ama o gün Asya o sevgili yerine koşmamıştı.

"Herhalde sıkılıyor olmalısın Nurbek?" dedi durup dikkatle delikanlının gözlerinin içine bakarak. "O kitabı okuyup bitirdin mi? Tamamıyla iyileştiğinde bizimle birlikte tepelere gelirsin. Ben sana yaptığım deneyleri ve ölçümleri göstermek isterim. Orada görülecek pek çok ilginç şey var." Asya, biraz düşünüp ardından ekledi: "Bugün rafta Herzen'in *Geçmiş ve Düşünceler* kitabını bul. Mutlaka oku, benim en sevdiğim kitaptır. Ben mücadeleci, hayatta bir amacı olan, güçlü insanları seviyorum!"

"Peki Asya!"

Asya bir şeyler daha söylemek istedi, ama artık ırmak kıyısına varmışlardı. Nurbek, teleferik teknesine binebilmesi için Asya'ya yardım etti.

"Biz çabuk döneriz!" diye haykırdı genç kız. Karşı yakaya ulaştıklarında Asya, Nurbek'e sanki "Haydi eve git! Burada

Aleksandr İvanoviç Herzen (1812-1870): Ünlü Rus sosyalist edebiyatçı, yayıncı ve fikir insanı; *Geçmiş ve Düşünceler* onun otobiyografik eseridir.
—çn

durma, öksürürsün!” der gibi el salladı. Ardından uzaklaşırken birkaç kez daha durup ona el salladı.

Nurbek, durdu ve gidenler bir dönemecin arkasında gözden kaybolana kadar bakışlarıyla onları takip etti. Ardından geri dönmek yerine çakıl taşlı yamaçtan ırmağa indi ve suyun içinden tepesi çıkmış bir kayanın üzerine oturdu.

Baydamtal her zamanki gibi gürüldeyip çağlıyordu.

Küçük bir dalga kayanın üzerinde oturan Nurbek’in ayaklarına kadar geldi. Sanki bu dalga ona: “Git buradan! Yaklaşma!” diyordu. Nurbek ayaklarını toplamadı. Öfkeli dalga delikanlının çizmelerinde bulanık bir köpük bırakarak uzaklaşp sonra tekrar geri geldi. Nurbek gülümsedi.

Baydamtal dağ koyaklarından doğmaktaydı. Oralarda hiç erimeyen sonsuz kar ve buz tabakaları vardı ve ırmak kaynağını onlardan almaktaydı. İnsanoğlu karların erimesi sürecini yönetebilirse Baydamtal Irmağı’nı da dizginleyip kontrolü altına alabilirdi. Bu şimdilik çözülmesi gereken bir problem olarak durmaktaydı ve her kim bu problemi çözmek için uğraş vermeye karar verirse o kişi gerçekten cesur ve korkusuz bir insan demekti.

Nurbek, oturduğu yerden kalktı ve Baydamtal’ın akışını izleyerek kaygılı adımlarla ırmağın ıslak kum ve kili üzerinde yürümeye başladı.

Asya bu konuyu anlatmaya başladığında değişip dönüşüyor ve onu tanımak imkânsız hale geliyordu. Her zaman sakin ve düşünceli olan gözleri kor gibi yanmaya başlıyor, içlerinde güçlü, aydınlık bir duygu hissediliyordu. “Hele bir düşün Nurbek! Gün gelecek bizim kolhozcularımız dua eder gibi kızgın gökyüzüne bakıp umutsuzca yağış

beklemeyecekler. Irmakların akışını kendi iradesine boyun eğdiren insanoğlu rahatlıkla tarlalara gerekli miktarda suyu verebilecek!”

Yaşlı Asılбай ise konu Baydamtal’ın geleceğinden açıldığında elleriyle iki yakasını birden tutarak heyecanla konuşmaya başlıyordu:

“Oy şu işe bakın hele!” diye ünleyip çoğunlukla başını da iki yana sallardı. “Şimdiki gençlik işte sınır tanımıyor! Bir düşün hele, öyle işlere yelteniyorlar ki, insan bunu ancak Tanrı yapabilir diyor! Tanrı’nın inayetiyle Asya istediğini elde edecektir. Kutsal insan yoktur derler, ama bence bu kız insanlar için azize gibi bir şey olacak sonunda... Karları, suları dizginleyebilmek öyle kolay iş mi? Bırakın başkaları gülüp eğlensin, ama ben Asya gibi gençlere tamamıyla inanıp güveniyorum. Her kim ki halkı için çaba gösterir, o kişi muhakkak emeline ulaşır... Zira halk ona yardım eder.”

Teleferik hattının yakınında dikilip kalmış olan Nurbek, “Asya çabucak dönse ya! Zaman ne kadar ağır akıyor!” diye düşündü ve sonra da bu düşüncelerinden ürktü. Kendisini daha önce de birkaç kez olduğu gibi genç kız hakkında düşünürken yakalamıştı. “Niçin?” diye sordu kendisine. “Ne yani ben Asya’ya âşık mı oldum? Hadi be sen de, delirdin mi ne, böyle bir şey olamaz! Aslında ben onun hakkında gayet sakin bir şekilde düşünebiliyorum, herhalde kendi duygularımı doğru tanımlayamıyorum! Aşk böyle gelmez ki. Elbette ben ona çok saygı duyuyorum, kız kardeşim, arkadaşım gibi görüyorum ve tabii ki aramızda aşk olamaz... Evet, evet! Sus, unut, düşünme!..”

Ancak bazen toprak kaymasının başlaması için küçük bir taşın yerinden oynaması yeterlidir. Her ne kadar kendi kendi-

sine defalarca Asya hakkında düşünmemeyi emretse de bunu hiçbir şekilde başaramadı. Tersine düşünceleri tekrar ve tekrar ona kaydı. Ne yapacağını bilemedi. Delikanlı gerçekten kaygılanmıştı. “Asılbay’a gideyim, onunla gevezelik edeyim, belki de geçer gider bu duygu!” diye düşündü. Ama o gün yaşlı adamla sohbetleri bir türlü istenen kıvama gelemedi.

“Ne oldu sana bugün, yoksa bir şey mi kaybettin?” diye sordu şaşırان Asılbay. Oymakta olduğu tahta parçasını bir kenara bıraktı ve huzursuz bir şekilde karşısında dikilen Nurbek’i dikkatle süzmeye başladı.

“Yok!” diye ağzının içinden mırıldandı Nurbek ve odaya girdi. Herzen’in kitabını aldı, iki-üç sayfa okudu, sonra kitabı kapattı ve pencereden dağlara bakmaya başladı. “Gerçekten de, bir şeyler kaybettim sanki!” dedi yüksek sesle. “Ama ne? Mesele şu ki, ne kaybettiğimi hatırlamam gerek!” Aniden ağzından şu sözcükler döküldü:

“Asya ne zaman dönecek?”

“Yeter!” Nurbek, yumruğunu masaya indirmişti. “O kızın işine ve hayatına karışmaya hakkın yok senin! Sakın ha buna cüret etme, onu mahcup etme.”

Nurbek evden fırladı ve tekrar ırmak kıyısına koştu. Aynı kayanın üzerine oturup başını iki eli arasına aldı.

“Nasıl oluyor da dilin dönüyor ve âşığım diyebiliyorsun?” diye kendine kızdı Nurbek. “Asya, bu vahşi, ayak basılmamış dağlarda halkı için çok büyük değeri olan bir işi başarmak için yaşıyor... Peki ya sen? Sen kimsin? Ve elbette Asya asla seni sevmez! Ona çok daha uygun, daha erdemli insanlar var!..”

Dalgalar tekrar gelip Nurbek’in ayaklarına çarptılar. Sanki ona: “Git buradan, terk et buraları!” diyorlardı.

8

Geceydi. Irmak yatağı kapkaranlıktı. Dağların üzerinde sanki küllerin arasından parlayan korlar gibi ışıldayan yıldız kümeleri görülmekteydi. Aşağıda ise dizginlenemez Baydamtal her zamanki rutin akışıyla çağıldamaktaydı.

Nurbek, kapıdan çıktığında dağların yamaçlarından kopup gelerek ırmak yatağı boyunca esen rüzgâr şapkasını başından uçuruverdi. Eğilip onu yerden kaldırdı, başına geçirip sıkılaştırdı ve hızlı adımlarla teleferik hattına doğru yürümeye başladı.

Oraya varınca durdu, etrafına bakınarak bir süre sessizce dikildikten sonra usulca mırıldandı:

“Elveda Asya! Habersizce gitmeme kızma lütfen! Böylesi daha iyi.”

Nurbek, teleferik teknesine bindi.

Asılbay’la yaptığı sohbetler sırasında hedefine nasıl ulaşacağı hakkında bilgi edinmişti: Diğer yakaya geçip akıntıyı takiben aşağıya doğru yürüyüp, ırmak yatağından ayrı-

larak boğazı aşmasının ardından, iki gün zarfında şoseye ulaşması mümkün olacaktı. Şose ise şehre giden yola bağlanmaktaydı.

Nurbek, teknenin içine rahatça oturup bocurgatı eliyle çevirmeye başladı. Rulmanlar gıcırdadı, tekne bulunduğu yerden hareket etti. Onu ilerletmenin öyle görüldüğü kadar kolay olmadığı ortaya çıktı: Tekne iki kişinin kullanımına göre tasarlanmıştı. Nurbek kısa bir süre sonra yorulmaya başladı. Biraz mola verip halata asılı teknedan aşağıya baktığında ise korkudan gözlerini yumdu ve teknenin korkuluklarına daha bir sıkı sarıldı. Aşağıda tarifi zor bir görüntü vardı. Gece karanlığında köpüklü dalgalar azgın akıntı boyunca korkutucu sesler çıkartarak birbirleriyle ve kayalarla çarpışıyor, parçalanıyor, dağılıyor ve durmadan akıyor, akıyorlardı. Sanki ırmakla gecenin karanlığı savaş halindeydiler ve kükrüyor, birbirlerinin üzerine biniyor, ama yenilemiyorlardı. Nurbek, bir daha aşağıya bakmamaya karar verdi ve ikiye katlanmış bir enerjiyle bocurgatı çevirmeye başladı. İşte artık neredeyse yarı yolu aşmıştı. Karşı yaka artık daha net gözükmeye başlamıştı. Nurbek terleyip yorulmasına rağmen bir daha mola vermedi. Az daha gayret ve... Aniden büyük bir gıcirtı duyuldu ve bir şeyler yerinden çıktığında ya da kırıldığında çıkan bir ses duyuldu. Bocurgat dönmeye başladı ve tekne olduğu yerde hareketsiz kaldı. Nurbek, rulmanların halattan ayrılıp ayrılmadıklarını parmaklarıyla yoklayarak anlamak için teleferik teknesi içinde yarı doğruldu, ancak rulmanlar yerli yerindeydi. Nurbek fenerini yakarak bu sefer bocurgata baktı ve ardından umutsuzca teknenin içine çöküp kaldı.

“Ne yapmalı?” diye inledi.

Halatın sarıldığı davlumbazın aksı kırılmıştı. Bocurgat tek taraflı çevrildiğinde olabilecek bir şeydi bu. Gerekli aletler olsaydı tamir etmek mümkündü. Ama aleti nereden bulmalı. Teleferik teknesi azgın akan ırmağın neredeyse ortasında öylece hareketsiz kalmıştı. Ne yapmalıydı? Bu şekilde havada sallanarak şafak sökene kadar teknenin içinde kalmak mümkündü, ama ya sonra? Sonra sabah erkenden Asya ve Bektemir buraya geleceklerdi. Ne kadar utanç verici, ne büyük bir kepezelik! Onlara öyle görünmektense ölmek evlaydı. Her ne pahasına olursa olsun diğer yakaya varmalı ve çabucak ortalıktan kaybolmalıydı.

Nurbek, teleferik teknesinden ayrılmaya ve teleferiğin üst halatına tutunarak kıyıya kadar gitmeye karar verdi. Evet, evet, öyle yapacaktı, yeter ki, teleferiğin üst ve alt halatları arasındaki mesafe kendi boyundan daha uzun olmasındı. Aksi halde, ayağını dayayacak yer bulamayıp sadece yukardaki halata elleriyle tutunarak havada asılı kalıp ilerlemeye çalışacaktı. Ama olsun, kaybedecek neyi vardı ki?!

Delikanlı kalktı, iki eliyle birden halata tutunup teleferik teknesinden dışarı çıktı.

Irmağın çağıltısı kulaklarını doldurmasına rağmen, Nurbek, yüreğinin nasıl bir heyecanla attığını işitmekteydi. Şansına iki halat arasındaki mesafe tam boyuna denkti. Artık bütün mesele dayanmak, sıkı tutunmak, kayıp düşmemek! Çok az kalmıştı, hepi topu dört metre kadar bir mesafe! Halatlara asılan avuçları yanıp, kanamaya başlamış olsalar bile acele etmemesi ve dikkatle ilerlemesi gerek!

Ve işte karşı kıyı. Nurbek kendini koyuverdi ve yumuşakça yere düşmeyi başardı.

“Geçtim! Geçtim!” diye haykırdı sevinçle. Toprağın kokusunu içine çekerek mutlulukla mırıldandı: “Toprak, toprak! Artık nereye olsa gider, her yere ulaşırım!..”

Nurbek, ayağa sıçradı ve sarsak adımlarla yürümeye başladı. Sadece bir an teleferiğe bakmak için durdu ve o anda aklına gelen bir düşünceyle olduğu yerde nefesi kesilip donup kaldı. Sanki hiçbir şey olmamış gibiydi, sadece teleferik teknesi olduğu yerde rüzgârla hafifçe sallanarak terk edilmiş bir şekilde, boynu bükük bir yetim gibi duruyor ve şikâyet eder gibi gıcırıyordu.

“Nasıl olur?” diye boğuk bir sesle fısıldadı Nurbek ve endişeyle karanlığa bakarak geriye doğru sarsak bir adım attı. “Nasıl olur, teleferiğin bocurgatını kırdım ve çekip gidiyorum öyle mi? Onlar beni ölümden kurtardı, tedavi etti, ben ise teşekkür etmek yerine onlara zarar verip kaçıyorum!”

Nurbek, toprağa çöküverdi, başını ellerinin arasına alıp gözlerini kapadı. Yarın ne olacağını tahayyül etmeye çalıştı...

Sabah hidrologlar karşıya geçmek için oraya geleceklerdi ve bir de bakacaklardı ki, teleferik teknesi ırmağın ortasında. Demek ki, geceleyin birisi onu almış, kullanmış, bozmuş ve kaçıp gitmişti. Ama bunu kim yapmış olabilirdi ki? Kendi insanların hepsi yerli yerindeydi. Ah, peki ya Nurbek nerede?.. Anlaşıldı!.. Eh, ne yapalım zaten belliydi ne mal olduğu... Ama işin bir dakika bile aksamaması lazım!.. Bu nedenle onlar teleferik teknesini kıyıdaki düzenek vasıtasıyla çekmeye çalışacaklardı. Ama tekne yerinden bile kıpırdamayacaktı, zira bozulan davlumbaz nedeniyle halat üzerinde hareket edemezdi. İki yaka arasında geçişleri

sağlayan düzenek işlevsiz hale geldiği için umutsuzluğa kapılacaklardı! Kimin işi bu? Alçak Nurbek'in tabii!

“Ben ondan böyle bir şeyi asla ummazdım!” diyecek usulca Asya dudaklarını ısırarak.

“Ah, inşallah yerle yeksan olursun, kötü babanın işe yaramaz çocuğu seni! Ne yaptın be sen, ha?” diye derin bir iç geçirecekti Asılbay.

“Ben bu serseri iti öldüreceğim!” diye haykıracaktı Bektemir, yerden koca bir taşı öfkeyle eline alarak.

Peki ya sonra ne olacaktı? Asya asla işini yarım bırakmazdı. İyi, ama ne yapabilirdi? Sadece tek bir çözüm vardı. Gerekli aletleri yanına alıp halat üzerinden tekneye ulaşmak. Ama bunu söylemek kolay, yapacak olanı bulmak ise çok zordu, zira o kıyıdan tekneye kadar en az otuz metre vardı, eğer kayıp düşersen ölüm kaçınılmazdı. Baydamtal düşeni bir anda savurup kayalara çarpardı, hem üstelik içlerinden hangisi böylesi tehlikeli bir işe cesaret edebilirdi ki? Asya! O hiçbir güçlüğü önünde duraksamazdı, işin bir dakika bile gecikmesine asla izin vermezdi!

“Hayır, ben onu böyle ölüme itemem!” Nurbek, kalktı ve doğru teleferiğe koştu. Ne yapacağını, durumu nasıl düzelteceğini tam olarak tasarlayamamıştı, ama öyle çekip gidemeyeceğini anlamıştı.

Nurbek, teleferik iskelesine koştu ve soluk soluğa metal iskeleye yanan alnını dayadı. Beyninde sadece tek bir düşünce dolanıyordu: “Nasıl yapmalı? Bocurgatı nasıl düzeltmeli? Nasıl?” Kimse bu soruya cevap vermiyor, kimse bir ses vermiyordu! “Coşkun Baydamtal bari sen bir şey söyle, ha?

Yok, sen beni duymuyorsun, kendi vahşı gümbürtün seni sağır etmiş!.. Ne yapmalı?.. Ama ben insanım, benim adım insan! Ve ben çözümü bulmalıyım, bulmak zorundayım!”

“Buldum!” diye haykırdı Nurbek. “Buldum!..”

Evet, Nurbek bir çözüm bulmuştu! Şimdi yine halata asılarak karşı yakaya geçecekti. O yakada bir alet kutusu olduğunu görmüştü. Gerekli aleti almalı, onu sırtına bağlamalı ve tekrar halata tutunarak tekneye ulaşmalıydı. Bocurgatı tamir edip sonra tekneyi geriye götürecekti. Bir daha da ona elini sürmeyecekti, en iyisi rastgele çekip gitmekti. Belki de ırmağın aşağılarında bir yerlerde geçit veren sığ bir yer bulabilirdi... Ah, evet bunun bir önemi de yoktu, esas mesele onun şimdi düşündüğü çözümü uygulamak, Asya ve onun önemli işine engel olmamaktı!

“Yok, bu işten vazgeçmeyeceğim!” dedi kesin bir tavırla Nurbek ve kendinden pek de emin olmayan bir şekilde ekledi: “Sadece gücüm yetecek mi, bu zor işin üstesinden gelebilecek miyim, bilmiyorum?.. Buradan tekneye yedi-sekiz metre, daha önce bu mesafeyi geçtim yine geçirim, ama tekneden sonra diğer yakaya kadar otuz metre kadar halat üzerinde yol almam gerekecek. Bu çok uzun! Çok uzun! Ama ne yapalım ben her şeye hazırım Asya!”

Nurbek çıkıp üstteki halatı yakaladı. Aşağıdaki halatı ayaklarıyla hissetti. Sağ ayakla ilk adımı attı ve mücadele başladı!

İlk adımını attığında aşağıda deli gibi akan ırmağın uğultusu kulağına çarşı alanında ip üzerinde gösteri yapan ip cambazlarının gösterisine eşlik eden davul gümbürtüsü, zurna sesi ve zilli maşa zırlıtısı gibi gelmeye başladı.

Nurbek, gezgin ip cambazlarını daha küçük bir çocukken görmüştü. Başlarını yukarı çevirmiş insanların üstünde neredeyse bir kavak ağacı yüksekliğinde gerilen ip üzerinde yürürdü Özbek asıllı cambaz. Her saniye onu tehdit eden bir ölüm veya sakatlık tehlikesi altında bu korkusuz insan, gökyüzüne seslenerek Yaradan'ına hitap ederdi: “Ya pirim, Ya Allah!”

“Anacığım!” diye haykırmıştı o zaman Nurbek, korkuyla anasının arkasına saklanarak. “Gidelim ana, gidelim buradan!” Bu gösterinin devamını seyretmeye cesareti yetmemişti o zaman.

Şimdi ise kendisi bir ip cambazı olmuştu. Yukarıda, havada çocukken gördüğü o halattan daha kalın olmayan bir halat üzerinde yürümek zorundaydı.

Tekneye ulaşınca tükenmiş bir halde içine yığılıverdi. Yolun bir kısmı alınmıştı. Ama bu küçük zafer ne kadar pahalıya mal olmuştu! Çelik halatın kestiği avuçları kanıyor, ciğerleri neredeyse ağzından çıkıyor, tıpkı yarışta zorlanmış atlar gibi kaburgaları inip kalkıyordu. Üstelik önünde çok daha uzun, yüz kat daha zor ve ıstıraplı bir yol vardı.

“Daha geç olmadan geri dön bahtsız, öleceksin!” diyordu içindeki bir ses.

“Hayır, sonuna kadar gideceğim!” diye haykırdı Nurbek.

Ayağa kalktı, ceketinin astarını yırtıp ellerine doladı. Ve mücadele tekrar başladı.

Ve ilk adımıyla birlikte beyninin içinde davullar gümbürdedi, zurnalar öttü.

Bu kez Nurbek çok daha hızla güçten düştü. Korktu ve aşağıya bakmaması gerektiğini unuttu ve öylesine ayaklarının altına bir bakış attı. Irmağın güçlü akışı sanki durmuş gibi geldi, başı döndü ve her şey dönmeye başladı, dağlar, gece, ırmak... Her şey uçmaya, büyük bir su girdabı gibi hızla dönmeye başladı ve o girdaba kendisini kaptırdığını hissetti. Ama Nurbek yine de dayandı. Başını kaldırdı, ama şimdi de kuvvetli bir rüzgâr sanki onu devirmeye çalışıyordu. Aniden tutunduğu yerden sökmek istermiş gibi büyük bir güçle esti. Aşağıdaki halattan ayakları kaydı. Ancak çok büyük bir çabayla ayağını tekrar halata koymayı başardı. Sırtından aşağıya doğru buz gibi terler aktı. Nurbek, baş dönmesini geçirir umuduyla gözlerini yumdu, ama tekrar açtığında neredeyse hiçbir şey göremez hale gelmişti. Eskişi gibi etrafındaki her şey dönüp duruyordu ve midesi bulanmaya başlamıştı. Yarı baygın bir haldeydi. Sanki içinde hayaletlerin gezdiği şaşırtıcı bir dünyaya geçmiş gibiydi. Bu yeni dünyada sanki tekrardan yeni bir hayata başlamıştı. Geçmişte ve bugün yaşanan her şey iç içe geçmiş ve bir film şeridi gibi gözünün önünden geçmekteydi. Ancak bilincinin derinliklerinde asla durmaması, sadece ve sadece ilerlemesi gerektiği, aksi takdirde ise öleceği düşüncesi azimle varlığını hatırlatıyordu. Ve genç adam yavaşça, duraklayarak da olsa ilerledi.

Tuzlu ter, yüzünden dudaklarına doğru akmaktaydı. Elleri sardığı bezler çoktan parçalanmıştı. Avuçları şişmiş, parmakları taşlaşmış, bedeni inanılmaz bir şekilde ağırlaşmış ve onu aşağıya doğru çekmekteydi. “Kendimi ırmağa bırakırsam ne olur sanki?” diye düşündü Nurbek. “Her halükârda ben işi bitmiş biriyim, ne yazar ki?! Peki ya teleferik? Onu kim tamir edecek? Demek yarın Asya

Baydamtal'ın kaynağına erişemeyecek, öyle mi? Yani halkı için onca uğraşı boşa gidecek, öyle mi?"

Nurbek doğruldu ve birkaç adım daha ilerledi.

"Asya!" diyerek zihninde kıza hitap etti. "Ne olur kızma, gücenme, ben elbette buna layık değilim, ben bir suçluyum, vicdansız bir kaçağım, ama bil ki seni seviyorum! İnan bana, ant olsun ki sana âşığım! Evet! Kendimden bile gizlediğim bu gerçeği artık itiraf ediyorum!..."

Irmağın ortasında Nurbek artık daha fazla ilerleyemiyordu. Kolları gücünü yitirmiş, tüm hissiyatını kaybetmiş, bacakları ise bükülmeye başlamıştı. Üstelik aşağıdaki halat her nedense çok fazla esnemeye başlamıştı. Muhtemelen, sabitlenmiş olmakla birlikte şimdi üzerine bir insan bastığı için, onun ağırlığıyla gevşemişti. Ayağı altındaki desteğin sürekli aşağıya doğru kaydığını hisseden delikanlı aniden derin bir nefes aldı, ama bu sefer de müthiş bir öksürükle sarsılmaya başladı. Öksürük onu çok sarstı. Nurbek nefessiz kaldı ve göğsünde hissettiği delici bir ağrıya büzüldü. Kan içindeki elleri iyice güçten düştü, ayağının altındaki halat ise gittikçe gevşeyerek aşağıya doğru esnedi. Nurbek sallanmaya ve iki tarafa yalpalamaya başladı.

"Ölüm! Ölüm!" diye haykırdı Baydamtal coşkuyla ve çırpınarak kurbanını beklemeye başladı. Nurbek'in parmakları gevşemeye başladı.

"Ölüm! Ölüm!" diye tiz bir sesle ve sabırsızlıkla çağıldı Baydamtal.

"Su, ne olur, bir yudum su!" diye yalvardı Nurbek, susuzluktan yanarak.

“Eğil, suyu ırmaktan al! Burada çok fazla su var, senin susuzluğunu gidermeye yeter de artar bile!” diye fısıldadı sanki birisi genç adamın kulağına.

Nurbek parmaklarını kalan son gücüyle sıktı. O anda kolundaki saatin çıkardığı sesi duydu. Bu inanılmaz bir şeydi, ama gerçektir. Irmağın kulakları sağır eden çağıltısı ve gümbürtüsü arasında saatin ölçülü, aralıksız ve güçlü tik takları net bir şekilde duyulmaktaydı. Geçen her bir saniyeyle yaşamı ellerinin arasından kayıp gitmekteydi! Yaşam! İnsan yaşamı! Nurbek, o kısacık anda yaşamın ne olduğunun bilincine tam olarak vardı...

İnsanüstü bir iradeyle başını kaldırdı ve tüm ırmak yatağı boyunca haykıran sesi duyuldu:

“Yaşayacağım!”

Nurbek kıyıya vardığında yığılıp kaldı ve yaklaşık bir saat boyunca hiç kımıldamadan bir ölü gibi yerde öylece yattı. Gerekli aletlerle birlikte geri dönüp dönemeyeceği bir muamma olarak kaldı, zira buna gerek kalmadı. Sıkışmış olan tekne kurtulmuş ve serbest kalmıştı. Kıyıda yer alan bocurgat yardımıyla Nurbek tékneyi yerine döndürmeyi başardı. Şafak sökerken tamiri bitirmişti.

Nurbek ırmağa indi, çizmeleriyle suya girdi ve ancak o zaman kendi kendine kana kana su içme izni verdi.

Suyu büyük yudumlarla ve sessizce, büyük bir çocuk gülümsemesiyle içti. Bugün o yaşamında ilk defa gerçek bir savaşın ve zaferin ne demek olduğunu tüm varlığıyla anlamıştı. Bu kez bu başarısını sadece kendisi için, şan için, göstermelik bir kahramanlık taslamak için değil büyük bir

hayal için, kutsal bir amaca ulaşmayı hedefleyen Asya için gerçekleştirmişti.

“Evet, mutluyum!” dedi Nurbek. “Sabah Asya Baydamtal’ın kaynağına çıkabilecek, yol açık, geçit sağlayan teleferik tamir edildi!..”

Nurbek kumlu, nemli kil üzerinde mutlulukla koştu. Eve ulaştı, kurşun kalemi aldı ve bulduğu bir mektup kâğıdına hızla, kocaman harflerle bir not yazmaya başladı:

“Asya, ben geldiğim yere geri dönüyorum. Belki de bir daha hiç karşılaşamayız, ama ömür boyu seni olduğun gibi, gerçek bir mucize gibi kalbimde taşıyacağım. Kızma ve de alay etme.. Asya sen benim için... Hoşça kal, kendine mukayyet ol... Ha, az daha söylemeyi unutuyordum, Herzen’in kitabını okuyup bitiremedim, kusura bakma, o nedenle onu yanıma alıyorum, zira bu senin mücadeleciler hakkında yazılmış en sevdiğin kitap... Seninle olan tesadüfi buluşmam benim için yaşantımın en zor ve en mutlu günüydü. Sana her şey için çok teşekkür ederim, Asya... Bana pek çok şey öğrettin... Bu dünyada senin Baydamtal üzerinde zafer kazanmanı en çok isteyen arkadaşın olarak kabul et beni... Baydamtal’ın alt edileceğine inanıyorum, Asya!..”

Sabahın erken saatlerinde Asılbay kalkıp avluya çıktı, atına su verdikten sonra kovadan su dökerek onu bir güzel yıkadı. Güneş, dağların ardından yükseldi. Asılbay dikkatle elini kaşlarının üzerine siper ederek dağların tepelerine baktı. Irmak suyuyla ıslanmış yüzü birden kasıldı ve elindeki kovayı düşürüverdi. Asılbay, Asya'nın penceresinin altına koştu ve var gücüyle cama vurarak bağırdı:

“Asya, çabuk kalk, o gitmiş!”

Hiçbir şey anlamayan Asya, koşarak avluya çıktı.

“Ne oldu, amcacığım?”

“Şuraya doğru bir bak hele kızcağızım!” diyerek Asılbay eliyle uzaklaşmakta olan adamı işaret etti. Adam dağ geçidi boyunca yürümekteydi. “Bu Nurbek!” diye açıkladı Asılbay.

“Nurbek! Nurbek!” diye çok yüksek sesle, var gücüyle haykırdı Asya. Sanki ona doğru koşmak istiyor gibiydi, ama yerinde donup kaldı. Yüzünde tıpkı sabahları yamaçtan yukarı koşarak tırmanır ve bir yandan da Baydamtal'ın

güzelliğine bakarken beliren o mutlu, neşeli, heyecanlı ifade belirmişti. “Biliyordum!” diye fısıldadı.

Nurbek büyük bir kayalığın ardında gözden kayboldu. Asya, onun için sevinçliydi, ama aynı zamanda üzücü bir hüznün çökmüştü yüreğine. Gözyaşlarını göstermemek için arkasını döndü ve sordu:

“Amcacığım, sovhoz buradan çok uzak mı?”

“Oldukça uzakta, dağ geçidini aşmak lazım, ama oraya ulaşmak her zaman mümkün.”

Çevirenler: Fatma ve Serdar Arıkan

Cengiz Aytmatov'dan insanın yeryüzü mücadelesi, kendisi ve dünya ile yüzleşmesi üzerine çarpıcı iki öykü.

Anarhay bozkırının çorak topraklarında doğaya ve insan ruhunun kötücül yanına karşı verilen çetin bir mücadeleyi konu edinen *Deve Gözü*, sabır ve dirayetin “zor” olanı “kolay” kılışını anlatır. Hep daha ötesini hayal edenlerin, kolayca pes etmeyenlerin kazanacağı zaferler vardır elbet.

Baydamtal Irmağında ise hırs ve tamahkârlığın yıkıcı yapısına eğilir. İşini hakkıyla yapmak isterken hırsına karşı verdiği mücadelede yenik düşen bir adamın içsel çatışmaları ve kendi karanlığı ile yüzleşmesini konu edinir.

KE TE BE	DEVE GÖZÜ, BAYDAMTAL IRMAĞINDA CENGİZ AYTMATOV	 9 786257 303989
KİTAP NO	DİZİ ADI	
463	AYTMATOV KİTAPLIĞI	